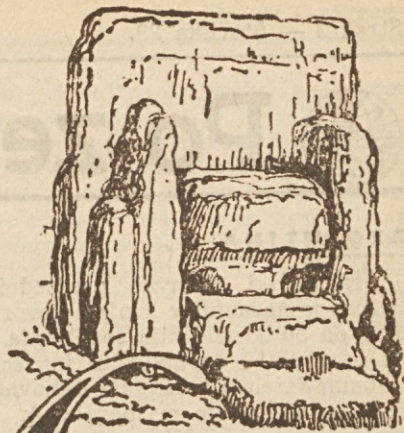

Norvoška

Izdaja:

BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cena:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 1.— šiling,

v inozemstvu mesečno 2.— šilinga.

Posamezna številka 30 grošev.

kronika

Leto III.

Celovec, 11. julija 1947

Številka 29

Truman poziva narode k delu za mir

V svojem govoru na dan neodvisnosti na domu Thomasa Jeffersona, avtorja ameriške deklaracije o neodvisnosti, je predsednik Truman pozval vse narode, naj usmerijo svojo politiko k skupnemu mirovnemu smotru. Ne le za mir v našem času, marveč za mir za vse čase.

Predsednik je močno naglasil potrebo po skupni svetovni akciji v okviru Združenih narodov in je naštel delo, s katerim so Združeni narodi prispevali k štirim osnovnim pogojem za mir, katere je istotako naštel.

Truman je tudi omenil ameriško podporo in vodilno delo v mednarodnem ustroju za dosego miru, pri tem pa je opozoril, da nekatere države niso izpolnile svoje dolžnosti v zvezi s štirimi osnovnimi zahtevami. Bil je zlasti kritičen do držav, „ki delajo zapreke svobodnemu toku informacij in idej in katere „ne podpirajo obnovitvenih načrtov, češ, da bi ti načrti pomenili vmešavanje nekaterih držav v notranje zadeve drugih držav“. Rekel je, da je ta trditve „varljiva“.

Predsednik je navedel štiri naslednje pogoje za mir:

1. Skupen pristanek na načelo, da vlade izvajajo svojo resnično oblast iz pristanka vladanih.

2. Skupno spoštovanje osnovnih človeških pravic.

3. Svobodna in popolna izmenjava znanja, idej ter informacij med narodi sveta.

4. Države naj usmerijo svojo gospodarsko in finančno politiko tako, da bo podpirala svetovno gospodarstvo, ne pa ločenih nacionalističnih gospodarstev.

Celotno besedilo Trumanovega govora se glasi:

„Primeroma je, da smo prišli v Monticello proslavljati obletnico naše neodvisnosti. Tukaj je živel Thomas Jefferson, avtor izjave o neodvisnosti. Tukaj je 4. julija 1826 umrl Thomas Jefferson 50 let po dnevu, ko je kontinentalni kongres odobril deklaracijo in jo proglasil svetu.

Deklaracija neodvisnosti je bila izraz demokratske filozofije, ki je držala pokonci ameriške rodoljube med revolucijo in ki je nato vedno navdajala ljudi, da so se do smrti borili za svoje „neodzemljive pravice“.

Glavna gesla, ki so jih uporabljali pisatelji iz Jeffersonovih dni za opis bistvenih človeških pravic, so življenje, svoboda in blaginja. Toda za Jeffersona so bile človeške pravice važnejše kakor imovinske pravice in zato je v deklaracijo neodvisnosti napisal življenje, svoboda in dosega sreče.“

Zakon in tradicije kolonij v letu 1776. so bili namenjeni bolj podpiranju monarhičnega sistema kakor demokratske družbe.

Za Thomasa Jeffersona je bila ameriška revolucija mnogo več kakor borba za neodvisnost. Bila je borba za demokracijo.

Nekaj tednov potem, ko je bila v Philadelphiji oklicana neodvisnost, je Jefferson odstopil s svojega mesta v kontinentalnem kongresu ter se je vrnil na svoje mesto v Virginijski zakonodajni zbornici. Tamkaj je pričel svoje monumentalno delo za polaganje temeljev neodvisne demokracije.

Virginijska zakonodajna zbornica je pod Jeffersonovim vodstvom v nekaj letih uvedla popolno versko svobodo, odpravila je zakone, ki so omogočali, da so generacije za generacijami podedovale velika nerazdeljiva posestva, prepovedala je uvažanje sužnjev, revidirala je državljanski in kazenski zakonik ter je uvedla splošni sistem javne vzgoje. Ti zakoni so po Jeffersonu izkoreninili vsako vlakno stare in bodoče aristokracije. Ti zakoni so postavili temelj za resnično demokratsko vlado.

Jefferson je vedel, da je bilo treba v zakonih poskrbeti za predpostavke za ohranitev neodvisne demokracije. Vedel je, da golj izjava o neodvisnosti ni zadoščala.

Pred dvema leti so Združene države skupno s 50 drugimi državami podpisale veliko izjavo v medsebojni odvisnosti, ki je znana pod imenom Listina Združenih narodov. To smo storili, ker smo se za vrtoglavo ceno naučili, da narodi sveta ne morejo živeti v miru in sreči, če istočasno skušajo živeti v izolaciji.

Naučili smo se, da so narodi drug od drugega odvisni in da je priznanje naše medsebojne odvisnosti bistveno za življenje, svobodo in dosego sreče vsega človeštva.

Dolžnost narodov je zdaj, da strnejo svojo politiko in jo usmerijo k skupnemu mirovnemu cilju. Seveda ne moremo pričakovati, da bi vsi narodi z različno zgodovino, ustanovitvami in gospodarskimi pogoji naenkrat pristali za skupne ideale in skupno politiko. Ni pa preveč pričakovati, da bi vsi narodi in sicer vsak v okviru svojih lastnih meja ustvarili predpostavke za rast svetovne sloge.

Prvi predpogoj za mir med narodi je skupni pristanek na načelo, da vlade izvajajo svojo resnično oblast iz pristanka vladanih. Resnično si moramo prizadevati, da bo to načelo dejansko zavezujoče.

Ustave vsih članov Združenih narodov dejansko vsebujejo določilo, da vlade izvajajo svojo resnično oblast iz pristanka vladanih. Vendar pa je v mnogih državah napredovanje k temu cilju skrajno počasno. V drugih državah pa tega napredovanja sploh ni. Spet v drugih državah je vladni kurz zavzel prav nasprotno smer.

Če naj imamo mir, je potrebno, da narodi zemlje drug drugega poznajo, da drug z drugim trgujejo, da drug drugemu zaupajo in da se bližajo k skupnim ciljem. In vendar vlade, ki ne izvajajo svoje oblasti iz pristanka vladanih, običajno zanikajo te predpostavke ter silijo svoje narode v izolacijo. Čim močnejši je glas kakega ljudstva pri določanju narodne politike, tem manjša je nevarnost za napad. Če bi vse vlade izvajale svojo resnično oblast iz pristanka vladanih, potem bi imeli trajni mir.

Druga predpostavka za mir med narodi je skupno spoštovanje osnovnih človeških pravic. Jefferson je dobro poznal razmerje med spoštovanjem teh pravic in miroljubno demokracijo. Z enako jasnostjo vidimo danes razmerje med spoštovanjem človeških pravic in ohranitvijo svetovnega miru. Dokler so osnovne človeške pravice tepane na katerem si bodi važnemu delu zemlje, morajo ljudje vsepovsod živeti v bojazni za svoje pravice in za svojo varnost.

V zadnjih 15 letih smo se od Nemčije, Italije in Japonske marsikaj naučili o razmerju med diktaturo ter napadalnostjo in med iz-

gubo človeških pravic. Vprašanje zaščite človeških pravic je priznано v Listini Združenih narodov in posebna komisija zdaj to stvar preučuje.

Nobena država še ni dosegla absolutne meje v zaščiti človeških pravic. V vseh državah, vsekakor tudi v naši, je treba še mnogo storiti. Ohranitev miru bo odvisna od važne stopnje napredka v tem pogledu, ki ga bodo dosegle države in Združeni narodi.

Tretji predpogoj za mir je prosta in popolna izmenjava znanja, idej in informacij med narodi sveta ter od maksimalne svobode v mednarodnem potovanju in zvezah.

Jefferson je dobro poznal to načelo. Ob neki priložnosti je rekel: „Če kak narod pričakuje, da bo nepoučen in svoboden živel v miru, pričakuje nekaj, česar nikdar ne bo.“ Danes moremo te besede izraziti v mednarodni obliki takole: Če narodi sveta pričakujejo, da bodo živeli nepoučeni in v medsebojnem sumničanju na miren način, pričakujejo nekaj, česar nikdar ni bilo in nikdar ne bo.

Mnogo članov Združenih narodov je skupno ustanovilo in zdaj podpira vzgojno, znanstveno in kulturno organizacijo Združenih narodov za pospeševanje svobodne izmenjave idej ter informacij med narodi sveta. V uvodu k ustavi te organizacije so države članice izjavile, da splošno razširjanje kulture in človeške vzgoje za pravico, svobodo in mir pomeni sveto dolžnost, ki jo morajo izpolnjevati vsi narodi.

Združene države so prevzele vodilno vlogo pri pospeševanju tega ideala. Prepričani smo, da je to bistveno za miren in srečen svet. Prepričani smo, da je v bodočih letih mogoče zelo razmahniti splošno znanje in razumevanje med ljudmi. Imamo tehnična sredstva — radio, televizijo, letala — za ustvaritev vseobsežne svetovne kulture. Treba je le, da jih postavimo v delu za mednarodno blaginjo.

Na nesrečo pa nekatere države delajo zapreke svobodni izmenjavi informacij ter idej na svoja ozemlja ali iz svojih ozemelj. Mnoge tudi omejujejo mednarodni osebni promet. Nekatere teh držav pa za pregradami, ki so jih same ustvarile, nudijo svojim državljanom skrbno izbrane ali potvorene vesti dejstev v drugih državah. Te države učijo ali sejejo preko radia nezaupanje in zaničevanje do svojih sosedov.

To delovanje organiziranega nezaupanja odvrača ljudi od miru in edinosti. To še od daleč ne prispeva k popolni svobodni izmenjavi znanja in idej, ki nam je potrebna, če naj imamo miroljubni svet.

Prvi korak za odpravo nevednosti in sumničenja bi bil v ustavitvi propagandnih na-

padov na druge države. Drugi korak bi bil, odprava zaprek za informacije, misli in potovanja. Končni korak bi bil sodelovanje z drugimi državami, ki tako resno želijo povečati prijateljsko razumevanje med ljudmi.

Tukaj na domu Thomasa Jeffersona, ki je posvetil svoje življenje svobodi, vzgoji in miselni svobodi, pozivam vse države in vse narode, naj odpravijo umetne zapreke, ki jih ločijo. Pozivam k strpnosti in vzdržnosti v medsebojnih odnosih med narodi in ljudstvi. Pozivam k svobodnemu izmenjavanju znanja in idej, ki more edino dovesti do harmoničnega sveta.

Četrti predpogoj za mir je, da države usmerijo svojo gospodarsko in finančno politiko tako, da bo podpirala svetovno gospodarstvo, ne pa ločenih nacionalističnih gospodarstev.

Važno je priznati, da nosijo Združene države v tem pogledu težko odgovornost. Združene države so največja industrijska država na svetu, vodilna izvoznica kmetijskih pridelkov in največja upniška država. Po drugi strani sta bili Evropa in Azija opustošeni v vojni ter se z nezadostnimi fondy in gmotnimi sredstvi obupno borita s strahotnimi vprašanji obnove. V tem položaju je gospodarska in finančna politika Združenih držav silno važna.

Po vojni smo prispevali okoli 20 milijard dolarjev za svetovno pomoč, obnovo in stabilizacijo. Prevzeli smo vodstvo pri ustanovitvi svetovne banke in svetovnega stabilizacijskega sklada. V polni meri smo sodelovali pri gospodarskem in socialnem svetu Združenih narodov. Odobrili smo pomoč Grčiji in Turčiji. Dali smo plemenita posojila preko naše Export-import Banke. Končno smo svetovali evropskim državam, da bodo nadaljnji pogoji za ameriško pomoč naslonjeni na zdrav načrt za evropsko obnovo.

V Ženevi se naši zastopniki pogajajo za celo vrsto trgovskih sporazumov za znižanje tarif. Z drugimi državami skušajo doseči sporazum o listini mednarodne trgovinske organizacije, ki naj prinese poštenost in duh sodelovanja za trgovinske odnose med državami.

Prepričan sem, da Združene države izpolnjujejo svojo odgovornost pri varovanju gospodarskih pogojev za mir. Priznati moramo, da je ta odgovornost trajna. Niti ozir na najnujnejšo pomoč še niso za nami.

Vendar pa ni dovolj, da ena država izpolnjuje svojo odgovornost za podpiranje obnove in sodelovanja ter za proizvodnjo in izmenjavo dobrin. Če naj bo delo storjeno, je potrebno sodelovanje vseh držav.

Vendar pa nekatere države ne nudijo podpore obnovitvenim načrtom z utemeljitvijo, da bi to pomenilo vmešavanje nekaterih držav v notranje zadeve drugih držav. To je tako zmotno, kakor če bi kak človek ne hotel biti udeležen pri kakem dobičkonosnem poslu, češ, da bi to imelo za posledico poseg v njegove zasebne zadeve.

Po dveh svetovnih vojnah bi narodi gotovo morali spoznati neumnosti tako skrajnega nacionalizma, ki preprečuje skupen gospodarski načrt med narodi za mirno obnovo.

Zivljenje Tomasa Jeffersona kaže v znatni meri moč in silo te resnice.

On je z globokim prepričanjem verjel, da je zmaga svobode v naši mladi državi odvisna od zmage resnice.

To velja tudi za svet.

Če bo v svetu vladal duh svobode, bo vladalo tudi medsebojno razumevanje in pravica med ljudmi.

To je temelj za mir, za mir, ki ni samo v tem, da ni vojne, ampak za globok trajen mir, zgrajen na medsebojnem spoštovanju in strpnosti.

Naš cilj mora biti mir za vse čase, ne pa samo za sedanjost.

Atomsko orožje bodo uničili

V ponedeljek je sklenila komisija za atomsko energijo pri Združenih narodih, da je treba uničiti vsa atomska orožja, ki obstojajo. Predlog sovjetskega odposlanca g. Andreja Gromika so podprle Velika Britanija, Kanada, Avstralija, Kitajska, Brazilija in Poljska. Ameriški odposlanec g. Frederick Osborn ni zavzel stališča.

Baruhov načrt za nadzorstvo atomske energije in resolucija, katero je izdelala glavna skupščina v jeseni preteklega leta, ki predvideva razorožitev, sta predvidevala samo to, da se izključi atomska bomba iz arzenalov poedinih držav. Sklep, katerega so izvršili v ponedeljek 7. julija, pa pomeni, da tudi oborožena sila Združenih držav ne sme imeti nobenega atomskega orožja.

Majhni nesporazumi so nastali v ponedeljek samo v debati, ki je bila prva javna

debata, glede vprašanja, če naj se uniči vse dovršeno atomsko orožje. Medtem, ko so odposlanci soglašali s tem, da je treba uničiti vse atomske bombe, ki obstojajo, se je zavzel večji del za to, da naj se uporabi atomska energija, ki je v atomskih bombah, za miroljubne namene. Tudi g. Gromiko je končno izjavil, da v bistvu ne bo vztrajal na popolnem uničenju, če bodo jamčili, da izključijo atomske bombe kot razdiralno orožje.

Sovjetski odposlanec je v bistvu soglašal tudi z načrtom o količini, po katerem naj bo v načrtu določeno, koliko atomske energije sme vsaka država proizvajati oziroma zbirati in koliko tovrstnih naprav sme zgraditi. Ta načrt je predložil prvič 19. junija francoski odposlanec g. Francois de Rose.

Po zemeljski obli

ARGENTINA

Argentinski državni predsednik, Juan Peron, je naznanil v svojem govoru po radiju, da bo Argentini sodelovala z drugimi ameriškimi republikami in vsem miroljubnim deželah pomagala duhovno in materialno ter s tem prispevala k jamstvu svetovnega miru. Naznanilo Perona se na splošno smatra kot odgovor na Marshallov načrt. V svojih nadaljnjih izjavah je Peron zahteval odpravo vsakega ekstremnega poteka politike v vseh deželah sveta, pa naj so kapitalističnega ali totalitarnega kova.

AVSTRIJA

Avstrijski ministrski svet je sklenil, da se Avstrija udeleži pariške konference o Marshallovem načrtu, ki bo 12. julija. V ta namen so sklenili odposlati v Pariz odposlanstvo, katero bo vodil poslanik g. Alojz Vollgruber. On bo smel tudi v imenu avstrijske vlade podati izjave. Ministrski svet je sklenil poslati v Pariz tudi svoje odposlanstvo izvedencev pod vodstvom zveznega ministra prof. Taucherja in narodnega svetnika g. Proksa, kateremu bosta pripadla tudi še po en zastopnik zveznih ministrstev za varovanje lastnine in načrtno gospodarstvo, za trgovino in obnovo, za ljudsko prehrano, poljedelstvo in gozdarstvo, promet in gospodarstvo in energijo. V slučaju potrebe bodo pritegnili k temu odposlanstvu še nadaljne izvedence.

BOLGARIJA

Dveletni gospodarski načrt Ljudske republike Bolgarije predvideva velike vsote za elektrifikacijo dežele. V toku tega leta bodo zgradili elektrarne s kapaciteto 228.000 kilovatov. Z gradnjo teh elektrarn bodo pripomogli k preskrbi s tokom za 210 mest.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Češkoslovaški in poljski ministrski predsednik sta, kakor je javil britanski radio, prejšnji teden podpisala v Pragi pogodbo o zavezništvu in prijateljstvu med obema državama.

V ponedeljek je vlada češkoslovaške republike objavila o sprejemu povabila h pariški konferenci, sledečo izjavo:

Predsedništvo vlade je obravnavalo pri svojem zasedanju povabilo k evropski gospodarski konferenci, ki se bo pričela dne 12. julija v Parizu. Sklenilo je, da sprejme povabilo ter določi češkoslovaškega poslanika v Parizu, dr. Noseka, da se udeleži konference. O nadaljnjih korakih v smislu Marshallovih predlogov bo vlada na podlagi dodatnih informacij odločila in jih predložila na pariški konferenci.

V Buenos Airesu so, kakor poroča radio Praga, podpisali češkoslovaško-argentskiplačilni in trgovski dogovor.

Po tem dogovoru bo Argentini do leta 1951 dobavljala Češkoslovaški letno 30.000 ton pšenice, dalje bo Argentinija oskrbovala Češkoslovaško z volno in koruzo. Češkoslovaška bo dobavljala letno 15.000 ton jeklenih in železnih izdelkov, nezgorljivega materiala in strojnega orodja.

FRANCIJA

Narodni svet socialistične stranke Francije je v ponedeljek podal z izredno majhno večino 2576 proti 2058 glasov ministrskemu predsedniku Ramadieru zaupnico in s tem sprejel politiko Ramadierjeve vlade.

V razgovorih v nedeljo zvečer je Ramadier zagovarjal Marshallov načrt proti vsem levičarskim napadom. Povdaril je, da načrt nikakor ne bo škodil neodvisnosti so-udeleženi narodov in bo služil dviganju proizvodnje in ustvaritvi miroljubnega ozračja.

JUGOSLAVIJA

Skupina dijakov univerze v Oxfordu in Cambridge-u je prispela v Jugoslavijo, kjer se bodo udeležili dela na mladinski progi Šamac — Sarajevo. Za 8. julij je bil napovedan prihod še 150 britanskih študentov v Jugoslavijo.

Pogajanja med britansko in jugoslovansko vlado v vprašanju odškodnine za podražavljen britansko imetje v Jugoslaviji, po poročilih britanskega radia, ugodno napredujejo. Zadnji obisk britanskega ministra zrakoplovstva Noel Bakerja v Jugoslaviji je pripomogel do izboljšanja anglo-jugoslovanskih odnosov. — V Londonu prevladuje upanje, da, če bo vprašanje odškodnine urejeno na prijateljski način, tedaj bo odprta pot za splošno trgovsko pogodbo. Ta bi izredno dobro vplivala na dobrobit obeh dežel.

Jugoslovanska vlada je zahtevala, kakor poroča britanski radio, od grške vlade znesek 16.000 dolarjev kot odškodnino za obmejnega stražnika, ki je bil umorjen in drugega, ki je bil 13. junija ranjen. — V šestih jugoslovanskih federativnih republikah in dveh avtonomnih provincah

imajo trenutno vladne ustanove pogovore glede gospodarskih petletk. Te petletke naj bi tvorile osnovo za splošno jugoslovansko petletko, katere osnutek je sprejela v preteklem aprilu jugoslovanska narodna skupščina.

Glavni ravnatelj mednarodnega delovnega urada, gospod Edvard Pelan, je danes sporočil, da je Jugoslavija izstopila iz tega urada. Razlog za ta korak je v tem, ker smatra jugoslovanska vlada, da ustavna zgradba mednarodnega delovnega urada ni v skladu z gospodarskimi in socialnimi razmerami v Jugoslaviji in se ne odraža v liniji te ustave tozadevni razvoj povojne dobe. Gospod Pelan je izrazil upanje, da bo mogoče odstraniti težkoče, ki odvrčajo Jugoslavijo od nadaljnega sodelovanja, v teku dveh let, ki sta potrebni, da poteče rok odpovedi.

MADŽARSKA

Madžarski poslanec stranke malih posestnikov Tibor Ham, ki je obdolžen državne veleizdaje, je pred sodiščem izjavil, da so v zaporu z njim tako postopali, da je skoraj en teden ležal v nezavesti. Radi tega ne more biti odgovoren za svoje izjave oziroma morebitna protislovja.

V Budimpešti so podpisali češkoslovaško-madžarsko trgovinsko pogodbo, ki bo veljala za mesec julij, avgust in september.

Madžarski parlament je odobril zakon za triletni gospodarski načrt z veliko večino glasov.

NEMCIJA

Kakor poroča britanski radio, so v Berlinu podpisali trgovsko pogodbo med Italijo ter britansko-ameriško zasedbeno cono Nemčije. Italija bo dobila težke stroje in za to dobavljala žveplo in drugi material. Pogodba predvideva direktne sklepe kupčij med Italijo in Nemčijo. Nadalje vsebuje pogodba določbe o železniškem prevozu in o zamenjavi blaga med Italijo in obema zasedbenima področjema.

ROMUNIJA

Gladovna stiska v večjih predelih Rumunije se po izjavah vodje pomožnih organizacij nevarno veča, posebno v severovzhodnih krajih Vitavske pokrajine. Po nekaterih vaseh vlada takšno pomanjkanje žita, da je ljudstvo pričelo mleti že drevesne skorje.

Vzrok temu katastrofalnemu prehranjevalnemu stanju sta slabi letini zadnjih dveh let. Pod temi razmerami je bil uspeh rumunske trgovske misije v Moskvi, ki je mogla nakupiti 60.000 ton pšenice in 20.000 ton ječmena, le kapljica na razbeljen kamen. Izgledi letošnje žetve so boljši; v južnih krajih ob Vitavi je po izjavah vladnih uradnikov računati z znatnim izboljšanjem prehranjevalnega stanja šele v oktobru.

Komunistični pomožni komite je prepečljal iz ogroženih krajev 50.000 otrok v druge predele Rumunije; več sto jih je moglo priti v Bolgarijo, Poljsko in Madžarsko. Tudi ko bo pospravljena nova žetev, bo prehranjevalno stanje ostalo problem, kajti v Vlaški in severni Dobrudži žitna letina ne kaže, da bi bila zadovoljiva.

SOVJETSKA ZVEZA

Po poročilu moskovskega radia kaže prva letina izredno dobro in lahko se računa v južnih predelih, posebno v Ukrajini z rekordno žetvijo. Časopisna poročila opozarjajo na pomemben porast proizvodnje, posebno kuriva, kovin, strojev in obutve.

Iz Moskve poročajo, da bodo letos praznovali 800-letnico njene ustanovitve. V ruskih letopisih se ime Moskve prvič imenuje v l. 1148 in sicer kot naselbina ob istoimenski reki. To leto torej velja kot leto ustanovitve glavnega mesta Sovjetske zveze. S tozadevnimi svečanostmi bodo pričeli 7. septembra.

SPANIJA

Prvič po desetih letih, odkar vlada diktatura v Španiji, je stopil španski narod v nedeljo k volilnim skrinjicam, da bi se odločil za ali proti Francovemu zakonu o nasledništvu. Po poročilu španske vlade se je narod odločil s »silno večino« za ta zakon in s tem pripravil Francu položaj, da bo lahko svoje nadzorstvo nad deželo še ojačil. S sprejemom zakona je Franco potrjen kot državni vodja in more določiti monarha, ki bo zasedel prestol. Nova ustava Španije je po zakonu »ustava katoliške in socialne države, ki naj bo v skladu s tradicijo kraljevine«.

Zadnje ljudsko glasovanje v Španiji se je vršilo februarja meseca 1936 leta, to je v zadnjem letu republike.

Takoj po zaključku volitev je španski notranji minister Perez objavil izid, po katerem se je baže španski narod »s pretežno večino« odločil za ponovno vzpostavitev

monarhije, ki so jo v Španiji pred šestnajstimi leti odpravili. V izjavi notranjega ministra se glasi dalje, da so volitve potekle v redu, brez pritiska ali spopadov.

Zakon izrecno predvideva, da naj Franco nastopi mesto državnega vodje katoliške kraljevine. On lahko sam določi naslednika iz seznama oseb »kraljevskega pokolenja«. Omogočeno mu je, da bo prej ali slej lahko oddal vladan španskemu prestolonasledniku Don Juanu. Nadalje določuje zakon, da v slučaju smrti državnega vodje ali pa če ta postane nezmožen voditi dalje svoje posle, prevzame njegovo mesto regentski svet, ki naj ga sestavljajo tri osebe. V tem slučaju bi regentski svet določil bodočega monarha Španije. Čas vladanja tega regentskega sveta pa lahko določi španska vlada.

VELIKA BRITANIJA

Britanska premogovna oblast je opozorila rudarje, da se bo oblast pri morebitnem nadaljevanju nezakonitih stavk, ki so jih izvajali v zadnjem času, poslužila svojega prava in pozvala krivce na odgovor.

Sindikar rudarjev je izjavil, da je pripravljen sodelovati z premogovno oblastjo pri ukrepih proti nezakonitim stavkam.

Britansko mornariško ministrstvo je sedaj objavilo poročilo o izgubah ladij v drugi svetovni vojni. Vseh ladij je bilo izgubljenih 1503. Največje izgube so bile v letu 1942., ko je začela delovati še japonska mornarica in so Nemci povečali svojo podmorniško vojno v Atlantskem oceanu. Glede na tonažo pa so bile največje izgube l. 1941., ko so Nemci potopili velike vojne ladje »Prince of Wales«, »Repulse« in »Hood«. Številke izgub znašajo za posamezna leta: 1939 — 30, 1940 — 317, 1941 — 284, 1942 — 359, 1943 — 205, 1944 — 208, 1945 — 100 ladij.

Prejšnji teden je prispela v London ruska trgovska delegacija in sicer iz ruskega zasedbenega pasu Nemčije. Od tukaj se je podala v Bradford, Yorkshire itd.

Delegacija se bo pogajala s tvrdkami o dobavah tehničnih detajlov za predelavo vseh vrst tkiva v sovjetskem pasu Nemčije.

UNRRA-i v slovo

Ko so delali načrte za povojno obnovo, so izbrali izkušnje iz povojne dobe prve svetovne vojne. Ustanovili so mednarodno ustanovo UNRRA-o, katere člani so prispevali v skupni sklad po lastnih zmoglostih in prejemale podporo, odgovarjajočo njihovim potrebam. Včlanjenih držav je bilo 42 in vse one, ki niso bile zasedene od Nemcev, so plačevale v sklad 2% svojih dohodkov.

Podpore je bila lahko deležna vsaka dežela pod nadzorstvom Organizacije Združenih narodov. Ta pomoč je bila prosto darilo, ki ni nikogar obremenjevalo z dolgom in ni obstajalo samo iz živila, oblek in zdravil, temveč tudi iz surovini in orodja za industrijsko obnovo ter za vzpostavitev prometa in važnih ustanov. Vsega skupaj je bilo potrošenih 920 milijard funtov šterlingov za denarno pomoč UNRRA-inega delovanja in njen uspeh je bil v zaježitvi epidemij, vzpostavitvi transporta, v podvigu poljedelske proizvodnje, obnovi industrije in preprečenju ali nadzorstvu nad inflacijo v deželah, katere so Nemci najbolj opustošili. Gotovo je edinstvena ta organizacija mednarodne podpore v veliki meri. Življenjski pogoji v Evropi so danes gotovo zelo slabi, toda težko si predstavljamo, kakšni bi bili brez pomoči UNRRA-e. Vendar pa je UNRRA lahko zadostila le najnujnejšim potrebam in mnogo bo treba še storiti, predno bodo evropske države zmogly živeti iz lastnih sredstev.

Novice v enem stavku

V Rimu so oblasti na pobudo soproge argentinskega državnega predsednika ge. Peronove, ki se točasno mudi v Italiji, izpustili 26 komunistov, katere so zaprli ob priliki demonstracij pred argentinskim poslaništvom.

Veletoka Missisipi in Missouri v Združenih državah sta zaradi zelo močnih nalivov tako narasla, da so nastale velikanske povodnji in ogromna škoda zaradi velikega uničenja poljskih pridelkov; tako visoko vodno stanje ni bilo že sto let (l. 1843).

Po poročilih iz Amerike, so sklenili kmečki vodje Madžarske, Bolgarije, Jugoslavije in Romunije, ki se nahajajo v eksilu v inozemstvu, da bodo pričeli odkrito borbo proti režimom v svoji domovini.

Ameriško ministrstvo za poljedelstvo je javilo, da bodo poslali sedaj v Evropo namesto 168.500 ton koruze 160.000 ton pšenice, ker koruzna letina bržkone ne bo dosegla pričakovanj, kar je posledica poplav v srednjem zapadu Združenih držav.

Ameriški vojaški poveljnik v Nemčiji, general Clay, je objavil, da je bilo v letošnjem juniju uvoženo v Nemčijo 484.000 ton žita, kar predstavlja največjo množino od začetka zasedbe.

Bevinovo svarilo

Britanski zunanji minister g. Bevin je govoril ob priliki proslave ameriškega dne neodvisnosti in je med drugim dejal:

»Trenutni spor, ki se pojavlja po vsem svetu, ima dve značilnosti: na eni strani materialistično pojmovanje zgodovine in na drugi strani vera anglosaških narodov v svobodo. Združene države želijo, da postavimo načrt, pri katerem lahko vsakdo prosto predloži stvari na osnovi razuma, razprave in dejstev. Mnogi naših prijateljev po vsem svetu nas napačno razumejo. Očividno mislijo, da jim daje naše strem-ljenje po miru pravico do izzivanja. Vendar pa izzivanja ne smejo iti predaleč, sicer se jih bomo nekega dne naveličali. Pri-de trenutek, ko rečemo: »Sedaj je dosti.«

Bevin je nadalje izjavil, da bosta Amerika in Velika Britanija tudi vnaprej ostali zvesti svojim nazorom. Dokler bo on zunanji minister Velike Britanije, je Bevin dejal, bo tesno sodeloval z Združenimi državami.

Drobne novice

Francosko-britansko povabilo na konferenco v Parizu je sprejelo do sedaj 12 držav. Zadnja uradna sporočila so prispela v torek iz Švice, Avstrije in Islandske. Bolgarija je sporočila v torek, da se konferen-ce ne bo udeležila. Radio Sofija pa je vendar izjavil, da sodeluje Bolgarija z vsemi državami, da izvrši svoje lastne gospodarske načrte, seveda, če se bo varovala bolgarska suvereniteta. Pariška konferenca, pri kateri bodo razpravljali o Marshallovem načrtu za pomoč Evropi, se bo pričela v soboto.

Črnoborzijski prišli stavitki v Italiji in sicer v mestu Casale-Monferato v piemontski pokrajini. Stavkajo radi tega, ker pravijo, da imajo premalo dobička.

Štirje mladi Holanci so se namenili z malim avtom (»jeep-om«) potovati okoli sveta. Iz Evrope bodo šli skozi Bližnji Vzhod, Indijo, Indonezijo, od tu v Avstralijo; od tam pa preko Tihega oceana v Ameriko in nazaj v Evropo.

V državah Kansas in Nebraska (USA) je pred nekaj dnevi divjal strašen orkan z naliivi. V mestu Harclay je bilo v par minutah podrlih več hiš in drugih poslopij. V mestecu Cambridge je radi naglih poplav 50 oseb zgubilo življenje.

Po uradnih japonskih poročilih je še več kot 300.000 japonskih vojnih ujetnikov v taboriščih v Ukrajini. Veliko ujetnikov je tudi še v 200 taboriščih v predelih Daljnega vzhoda, ki spada pod Sovjetsko zvezo. Dosedaj je bilo odpuščenih le okoli 100.000 ujetnikov.

Novoimenovani madžarski poslanik v Belgiji, ki je znan kot ugleden član levičarsko usmerjenega krila stranke malih posestnikov, je že na poti na svoje službeno mesto (v Belgiji) v švici podal in javil svojo ostavko ter je namesto v Bruselj nadaljeval svoje potovanje v Združene države, kjer se hoče pridružiti bivšemu ministru predsedniku Nagyju.

Vlade Poljske in Jugoslavije sta sporočili, da se ne bosta sodeležili pariških posvetovanj.

Kakor je bilo objavljeno, bi Poljska in Jugoslavija radi prejeli kredit od Združenih držav in tudi točno izpolnili vse obveznosti. Vseeno pa jima je ljubše, stopiti v direktno zvezo z državo upnico.

Senatni odbor za zunanje zadeve v Združenih državah je odobril vstop ZAD v svetovno zdravstveno organizacijo. Vendar si pa Združene države pridržijo pravico, da lahko v 90-dnevem odpovednem roku zopet izstopijo iz organizacije.

Predsednik Truman je vzel na znanje odstop generala Eisenhowerja kot vrhovnega poveljnika vojnih sil Združenih držav in sicer s 1. januarjem 1948. Generalu Eisenhowerju so ponudili mesto rektorja slavne Columbia-univerze v New Yorku. Na njegovo mesto bo kot vrhovni poveljnik verjetno imenovan general Omar A. Bradley.

Predsednik arabskega odbora za Palestino, Dshamal Hussein, je izjavil, da bi delitev Palestine v dve državi — arabsko in judovsko — pomenila vojno, v kateri bi se tudi Arabci bojevali proti ameriškim Združenim državam, ako bi iste podpirale angleško postopanje; sovjetsko pomoč pa bi Arabci vsekakor odklonili.

NA RAZPOTJU

Kakor v vseh odtenkih človeškega življenja in delovanja iščemo danes novih poti in novih spoznanj, tako išče najboljše poti tudi umetnik. S tem, da se je zamajala vsa preteklost v osnovah in temeljih in da še ni mogoče slutiti, kaj bo starega ostalo, se je zagnal sunek potresa tudi v kulturo. Ni dvoma, da bodo večne dobrine preživele čas, kakor so ga še zmeraj, čeprav bodo morda nekaj časa zasute pod ruševinami.

Toda ne gre v tem trenutku toliko za ohranitev starega, kolikor za pot naprej. Na prelomnici dobe išče tudi kultura prave smeri.

Problem nove kulture ne more biti nič drugega kakor problem novega človeka, nove duhovne smeri, kratko novih svetovnonazornih osnov. Te osnove so namreč tista osrednja os, ki oblikuje in giblje vse socialno, gospodarsko, politično, kulturno, religiozno in umetnostno življenje vsake dobe (Vurnik).

Kakšen bo torej novi človek?

V obdobju med dvema vojnama je bil človek ves podvržen relativnosti. Tako pojmovanje je vodilo človeka, kakor pravilno pravi češki kulturni zgodovinar Fr. Gec, do obožavanja človekove slabosti, pogosto celo do degeneracije. Tudi v umetnosti smo dobili namesto junakov same slabše, ki niso mogli več iz svojih telesnih spon, niso se mogli več dvigniti do višine duha.

Vojna in grozotna koncentracijska taborišča so človeka še bolj ponižala in ga potegnili v izrodek človečnosti, do samega barbarstva.

Svetovna književnost je izpred vojnih let do danes naredila precej krivenčasto pot. Danes se trudi preoblikovati sliko človeka in se bori za novo osebnost.

Iz doživetij, izkušenj, sreče in nesreče se oblikuje pot v boljši svet. Umetnik, ki čuti utrip časa in sveta mnogo bolj kot ostali ljudje, išče poti tudi v svojem delu. Tiplje v lepše življenje, če je v njem pravo poslanstvo umetnika, in k boljšemu spoznanju. Iz razočaranih poti in zablod išče novih smeri. Zanima nas pogled v to iskanje.

I.

Tudi književnost je pripravljala razpoloženje, ki je vodilo do svetovne katastrofe. Večina pisateljev je bila vedno bolj daleč od toliko poudarjenega človečanstva in od etičnih temeljev, na katerih je zrasla mednarodna organizacija PEN kluba. Zmeraj bolj jo je nesel in zanašal tok dnevne politike.

To je bila moda tistega časa: časa ljudskih front in demagoških krilatic, pa tudi gospodarske krize. Nauk liberalnega človeka je doživljal polom: očetje so se ga še oklepali, sinovi pa, čeprav bogati, so se ogrinjali v ponošene suknjiče, ker se jim je zdelo to sodobno, moderno.

V tem obdobju je vabila pisatelje predvsem Francija in jim nudila štipendije. Poskrbela je, da so se učili pisati rdeče.

Tako je torej pisatelj ali podgal mod ali pa je iz napačnih osnov prihajal do napačnih zaključkov. V Evropi je imela v teh letih popolno premoč zavestno hotena levi-

čarska težnja v književnosti. Pa tudi angloameriški svet je korakal precej vzporedno z evropsko smerjo.

V fašistični Italiji in nacistični Nemčiji so peli in pisali o trobentah in korakih, o brnenju motorjev v zraku in o zastavah v vetru. Ta književnost se ni mogla v nobenem oziru meriti z ostalo in ne pomeni nikakršne pridobitve in napredka niti za ta dva naroda in še manj za svet.

Prevladujoča množica levičarskih pisateljev je dobivala s prihajajočo vojno zmeraj določnejše naloge. Socialna vprašanja so se bolj in bolj umikala iz knjig in prišla je zapoved: proti fašizmu in vojni, za demokracijo in mir.

Ta premoč pa je splahnela, kakor hitro se je približala stvarnost.

Koliko je bila vredna ta tendenčna književnost, ne bomo govorili: gre le za rast in upad. Upad ni bil majhen.

Z naraščajočimi grozotami vojne je slabelo število in umetniška sila literarnih del. Posamezni narodi Evrope so v redkih zatišjih fronte še dobivali v zaledju umetnine. A umetnik je prevzet od tolike krvi in trpljenja; ves je vdan svoji domovini. Ameriški svet pa, ki ga niso dosegla sovražna letala in ni tako neposredno doživel vseh razdejanj, je tudi v umetnosti snoval dalje in iskal novih poti in rešitev.

Če je namreč vojna zadoščala nekaterim, ni zadoščala vsem. Zlasti ni zadoščala tistim, ki vidijo edino rešitev človeštva v koreniti spremembi in prenovitvi sveta.

Iskanje te »druge stvarik, ki ni mogla zadostiti današnjim zahtevam, predstavlja eno izmed najzanimivejših značilnosti sedanjega slovstva.

KULTURNI PREGLED

Slovenske narodne kulture, ki ni od večraj, ampak je rezultat dela največjih slovenskih duhov od davnih stoletij pa do danes, ni mogoče deliti z nobenimi mejami in z nikakršnimi pregradami. Kultura se pretaka kot živ potok preko vse naše zemlje in, kar je velikega in dragocenega, še preko naših meja.

V tistem delu Slovenije, ki je danes v Jugoslaviji, nastaja brez dvoma nova literatura in nova umetnost. Vrednotijo jo tudi Slovenci, ki so izven Jugoslavije. Tudi nas zanimajo vsi slovenski kulturni pojavi.

Danes se pri nas na Koroškem prizadevamo obnoviti kulturno življenje. Nemški nacizem je bil z roko v roki s koroškimi avstrijskimi šovinisti izdal ukaz, da je treba uničiti vse slovenske javne knjižnice, katerih je bilo na Koroškem precej. Iz tega se vidi, da je slovenska kultura v knjigi in javni knjižnici cvetela tako zelo, da jo je bilo treba z ognjem uničiti in da naroda s tako kulturo ni mogoče uničiti drugače, kakor da ga uničiš fizično.

Toda naš narod je ostal. A strahotno opustošenje se kaže na polju slovenske

zelo težko preživljal. Kruh si je služil s prevajanjem za Mohorjevo družbo. Po dovršenih študijah je postal profesor v Varaždinu, kjer se je ponovno srečal s svojim sošolcem Trdinom.

Valjavčovo pesniško delo sega v srednješolska leta. Povod mu je dal profesor Martinak, ki je od petošolcev zahteval, da pišejo o počitnicah dnevnik. Povesti, ki mu jih je pripovedovala njegova babica, so tako razvzele njegovo domišljijo, da so postale del njega samega. Oblika in vsebina narodne pesmi sta ga tako prevzeli, da dolgo ni našel lastnega izraza. Na to kaže »Vedež«, v katerem je priobčil 14 pesmi.

Valjavec je najmočnejši v pripovedni pesmi. Tudi v njej se je močno naslonil na narodno pesem. Ustvaril je nekaj najlepših legend, pripovednih pesmi in živalskih pravljic: »Od nebeške gloriije«, »Znamenje dežja«, »Županja hči« in druge.

V Varaždinu je Valjavec zbiral kajkavske narodne pripovedke in pesmi, zato je njegovo izvirno delo nekoliko zastalo. Predvsem se je posvetil živalski pravljici in pripovedki. Lepi so tudi njegovi spomini na mlada leta.

V poznejših letih se je Valjavec ukvarjal največ z znanstvenim delom. Napisal je nekaj važnih razprav o slovenskem naglasu.

Valjavčev sošolec in stanovski tovariš Janez Trdin (1830—1905) je prav tako kot Valjavec izšel iz narodne pesmi. Že »Narodne pripovedke iz Bistriške doline«, s katerimi je stopil v slovensko slovstvo, kažejo način njegovega ustvarjanja.

Najzanimivejše delo iz Trdinove prve dobe je »Pripovedka od Glasan-Boga«. Napisal je še več narodnih pripovedk o kralju Matjažu, Pegamu in Lambergarju, Ravbarju in druge. Najboljše Trdinovo mladostno delo je novela »Arov in Zman«.

Nezdrave razmere okoli »Novic« so ga spodbodile, da je napisal »Pretres slovenskih pesnikov od Pohlina do Levstika«. Obsodil je pretirano poveljnost Koseskega, ki ga pa vkljub vsemu tudi on stavlja nad Prešerna.

Razen teh del je priobčil še vrsto narodnih pripo-

II.

Usodna razdelitev sveta v dve polovici je ločila z železnim zastorom tudi svet umetnosti. Vzhodna literatura je še danes vsa v vojni: obračunava s sovražniki vladajočega idejnega sistema, zbira in navdušuje delavne množice za urejevanje kolektivističnega sveta. Književniki, ki so morda tam kdaj pisali drugače, kot je danes zahteva, nimajo možnosti ustvarjanja.

V zapadnem svetu pa pisatelj nestrno išče novega človeka in novih osnov življenja.

Arthur Köstler, Madžar po rodu, ki je med drugim napisal več dokumentarnih knjig o svojih izkušnjah v medvojni in vojni Evropi, je zaslovel zlasti z dvema romanoma: Mrak sredi dneva (Darkness at Noon) in Prihod in odhod (Arrival and Departure). V prvem romanu kaže pisatelj moralno razpetje prerojenega člana komunistične partije, ki je padel v ideološko krivoverstvo in čaka konca v ječi. Vprašanje v knjigi je v bistvu naslednje: do kakšne meje sta ukaz volje in individualnega razuma v soglasju s oportunističnim verovanjem v dogme, vsiljene od zunaj, četudi se te dogme naslanjajo na moralna načela, ki prehajajo mejo, do katere posameznik lahko izbira.

Köstlerjevi pogledi naprej so tile:

»Verujem, da ni več daleč dan, ko bo medvladje končano in ko bo nastal nov kvas: ne ena stranka, niti sekta, ampak mednarodni svetovni prerod; duhovni val, kakor prvo krščanstvo ali prerod. Morda bo ta dan zaključil našo dobo, tisto, ki se je pričela z Galilejem in Newtonom in Kolumbom. Novo gibanje bo spet obnovilo ravnotežje med razumskimi in duhovnimi vrednotami.«

Nekateri sodobni književniki gredo še dalje in poudarjajo potrebo vere. Tako angleški pisec Harold Lasky, ki je izdal knjigo: Vera, razum in civilizacija, in je dal poudarek veri. Laskyjeva trditev je:

Če hoče človeštvo še dalje živeti, mora najti moč verovanja.

Köstler in Lasky sta torej zelo blizu novim religioznim pisateljem, čeprav hodijo oni korak pred njima. Oba namreč posredno obdelujeta temelje svoje vere. Oba pa hočeta vero in ne razum, ki dvomi in išče.

Religiozni pisatelji trdijo, da nas je priklenjenost na ta svet razočarala, da teče svet v blazni brzini proti pogubi in da ga je mogoče rešiti še na robu propada, če bomo prepričali svet o resnici. Ta religiozni napon vidimo lahko v spisih francoskega pisatelja Jacquesa Maritaina, v spisih protestantskega teologa Kierkegaarda, v naporih pisatelja Huxleya, ki bi rad našel temeljne in vesoljne resnice vseh religij. Isti napor opažamo pri pesniku Eliotu, ki se trudi, da bi našel v anglikanizmu principe krščanske družbe.

Ravnotežje, kakor je bilo pred vojno, se je torej premaknilo. Smer je nakazana. Toda kje bo našel umetnik tega zgodovinskega obdobja rešitev, bo pokazala prihodnost. Ni dvoma, da bo prodril do temeljev človeka in življenja in do živih izvirov, samo če mu bo dal svet možnosti, da bo svoboden in nevezan s kal Resnico.

III.

Sredi velikega sveta utriplje malo slovensko življenje. Ob velikih valovih sosednjih kultur išče naša svojstvenost in samostojen izraz. Njen glavni del je zajet v vzhodnoevropsko območje, ki ji daje smer in življenje. Poleg te pa nastaja na skrajnih naših narodnih mejah začetek novega — kulturnega življenja. Naše srce in duša utriplje ob bregovih tržaške obale, na Krasi, ob Dravi, v Rožu in ob Vrbskem jezeru ter v ostalih delih sveta, kjer žive Slovenci.

Vse lepe bisere, ki jih tu in v svetu ustvarja slovenska duša, bi želeli zajeti v svojo malo mrežo, ki smo jo spustili na tržaškem bregu.

Poleg vseh težav časa in razmer imamo eno veliko dobroto: svobodo. Tako zelo jo cenimo in tako močno jo ljubimo, da ne zamenjamo zanjo niti mehkih naslanjčev, niti bleščečih naslovov, niti drugega udobja. Z vso dušo čutimo, da pregloboko poniža človeku dostojanstvo tisti, kdor mu vzame svobodo, in verujemo da more samo v svobodi vzkliti in zrasti kultura, ki bo izraz naših duš in naše zemlje.

Od vseh strani sprašujejo: Za kom boste, kaj je vaš politični program, zakaj ste nejasni? Kakor, da je važno »za nekom statik«. Saj gre vendar samo za eno: v duhovni in telesni svobodi ustvariti krščanskega, etičnega, nezlaganega človeka.

V svobodi se bo mladi, svobodni slovenski umetnik odločil za najboljšo pot, ki jo bo spoznal. Ne gre mu za napisane postavbe marveč gre za tisto zadnjo in najglobljo človeško poštenost, ki živi na dnu zdravega srca. Njegovo delo bo izraz in dokument časa, tudi trpljenja in iskanja. Čas bo to delo pravično ocenil.

Mladi nočemo strankarske predpisane poti in zapovedanih barv pri oblikovanju umetniških likov. Če bomo ustvarjali iz najglobljejšega poštenja, potem se bo tudi naše delo bližalo tistemu nesmrtnemu vzoru, za katerim težimo: k popolni Lepoti, v kateri pa živi tudi večna Resnica.

J. P.

Iz našega slovstva

16.

V jeseni istega leta je že bilo ustanovljeno in oblastno dovoljeno Mohorjevo društvo, leta 1852. pa so že izšle prve knjige. Duša novoustanovljenega društva je bil Janežič.

Delo, ki ga je opravljal, je bilo naravnost ogromno. Vodil je novo slovensko slovstvo, ki mu je razširil obzorje na razna področja, posebno na pripovedništvo, na poti iz otroške dobe do mladeniške čistosti, ko je mirno lahko prepustil vodstvo drugim, mlajšim in krepkejšim rokam. Ključ do razumevanja njegovih uspehov je njegova neugnana marljivost, železna vztrajnost in neizmerna potrpežljivost in miroljubnost.

*

Leta 1848. se je prvičkrat oglašil v javnosti tudi Franc Cegnar (1826—1891) od Sv. Duha nad škofjo Loko. Po dovršeni gimnaziji v Ljubljani ni imel sredstev, da bi šel na Dunaj, zato je bil najprej sourednik, nato pa urednik »Slovenije« in literarni urednik »Ljubljanskega časnika«.

Leposlovju se je posvetil v gimnaziji, kjer je urejal rokopisni dijaški list. Prvič se je oglašil v »Novicah«, pozneje pa je pisal skoro v vse časopise. Učil se je pri Prešernu in Koseskem. Mnogo je prevajal iz južnoslovenske in nemške poezije. Leta 1860. je zbral svoje pesmi, ki jih je opilil Levstik, in jih izdal v zbirki »Pesmi«.

Pravi Cegnarjev poklic je bilo prevajanje klasičnih del iz tujih slovstev. Najprej je prevedel Schillerjevo tragedijo »Marija Stuart«, nato »Viljema Tella« in »Wallensteina«. Pri vseh mu je pomagal Levstik. Prevodi so zelo dobri, ker se je Cegnar zanje posebej pripravljaval.

*

Tomana in Cegnarja je daleč prekosil Gorenjec Matija Valjavec-Kračmanov (1831—1897), doma iz Srednje Bele pod Storžičem. V dijaških letih se je

vedk in poizkusil tudi s pesmijo, kjer pa ni uspel. Že v osmi šoli je napisal »Zgodovino slovenskega naroda«, ki se ji pozna, da je bila pisana v naglici. Ko je odšel na Hrvaško, je nastal pri njem pisateljski odmor, ki je trajal do ustanovitve »Ljubljanskega Zvona«.

*

Samo s prozo se je ukvarjal Luka Svetec (1826 do 1922) iz Podgore pri Kamniku. Bil je pravnik, deželni in državni poslanec. Napisal je več novel in povesti, ki pa nimajo posebne vrednosti.

*

Veliko več kot on je obetal njegov sošolec France Jeriša-Detomil (1829—1855). Pisal je pod vplivom Koseskega, vendar tega ni bilo opaziti, ker je zelo dobro poznal slovensko slovstvo. V »Vedežu« se je razvil v najboljšega mladinskega pesnika; zelo lepe so tudi njegove rodoljubne in razmišljajoče pesmi.

*

Iz te dobe sta omembe vredna še Radoslav Razlag in Davorin Trstenjak. Oba dva sta se ukvarjala največ z narodno pesmijo. Pisala sta tudi samostojne sestavke in jih objavljala.

*

Voditelj mladoslovenskega rodu na vseh področjih leposlovnega ustvarjanja je bil Fran Levstik (1831 do 1887). Rojen je bil v Retjah pri Velikih Laščah kot sin malega kmeta. Ker je bil deček nadarjen, ga je poslal oče v ljubljanske šole. V tretji šoli je bil sprejet v Alojzijevešče. V zavodu je hitro zavzel vodilno mesto. Na koncu pete šole je izstopil, ker mu je ravnatelj rekel, da njegovo mišljenje ne vodi v duhovski poklic, za kar je bil zavod v prvi vrsti ustanovljen. Levstik je v šoli dobro napredoval. Največ uspeha je imel zlasti pri učenju jezikov. Nekoliko pred maturo je zbolel na očen in ni mogel k izpitu. Brez mature mu je bila pot na univerzo zaprta in se tako ni mogel prikopati do zaželenega poklica. Njegovo življenje je postalo neprestana borba za obstanek.

(Dalje prihodnjič.)

Disana poljana

A. Kovinar:

KDO JE KRIV?

Nekaj minut zatem, ko je bil občinstvu dovoljen vstop, je bila sodna dvorana napolnjena do zadnjega kotička. Čeprav niso več izdajali vstopnic, je bilo pred sodno palačo še velika gneča ljudi, ki so se na vsak način hoteli vrniti vsaj na hodnik. Stražniki so imeli mnogo posla, da so pritiskajočo množico obdržali, da ni vdrla. Večina teh ljudi je bila delavskega stanu, iz tovarn od blizu in daleč. Vsi so hoteli prisostvovati svojevrstni razpravi, katera naj bi se vršila tega dne.

Med dvema stražnikoma je sedel na zatožni klopi revno oblečen mož, blizu petdeset let star. Njegovo zadržanje je bilo boječe in njegove oči so razodevale bolečino.

V svoji okolici je bil poznan kot priden in skrben oče sedmerih otrok. Nikdar ni zahajal v gostilno in z nikomur ni bil v jezi. Pred leti, ko je kriza vsled bolezni žene pritislila na družino, je opustil celo tobak. Ves svoj prosti čas je posvetil samo družini.

»Ali priznate svojo krivdo«, vpraša sodnik obtoženca potem, ko je prečital obtožnico.

»Priznam, da sem storil dejanje, katerega ne bi smel storiti. Toda, gospod sodnik, jaz nisem kriv, da je od tega prišlo.«

»Kakšne olajševalne okoliščine nam lahko navedete v svojo razbremenitev?«

»Gospod sodnik, že v preiskovalnem zaporu sem do potankosti vso resnico izpovedal. Zelo mi je žal, da je žrtev gospod načelnik. Prosil sem ga tudi že odpustitja. Vam je znano, da mi je on vse odpustil in je v svojem pismu podčrtal tudi, da je samo žrtev svojega poklica.«

»Za sodišče ni važno, ali vam je gospod načelnik odpustil ali ne. Tu so zakoniti predpisi, kdor te krši, ga zadene kazen. Izpovedajte nam vse, kar je v zvezi z dogodkom, opozarjam vas pa v naprej, da govorite samo resnico. Vsak poizkus odvrniti krivdo od sebe z neresnico, bo vaš položaj samo poslabšal.«

»Gospod sodnik, hočem povedati natančno tako, kakor je potekal razgovor med menoj in okrajnim načelnikom in kakor sem že izpovedal pred preiskovalnim sodnikom. Bilo je 14. januarja 19... Javil sem se pri gospodu načelniku in ga prosil, če mu smem postaviti nekaj vprašanj in če mi more on svetovati.«

»Seveda smete. Če bodo vprašanja taka, na katera vam bom lahko odgovoril, bom storil to z veseljem«, mi on odgovori prijazno.

»Potem sem se predstavil kot bivši lesni delavec, zdaj nezaposlen. Obrazložil sem mu, da je podjetnik, pri katerem sem bil zaposlen nad 19 let, pred štiri mesece ustavil obrat z utemeljitvijo, da se ne izplača več imeti skrbi, ter je vse delavstvo odpustil.«

»Dobro, kar nadaljujte!« Ob teh njegovih besedah mi je ponudil stol.

»Gospod načelnik«, sem dejal, »Vam je gotovo znano, da v našem podjetju lastnik ni dopustil strokovne organizacije. Dva, ki sta poizkusila organizacijo ustanoviti, sta bila takoj, ko je podjetnik zvedel za to, odpuščena.«

»To mi je znano.«

»Naš zaslužek je bil plačan po minimalni mezdi. Pri številni moji družini si nisem mogel ničesar prihraniti. Trgovec, pri katerem sem dosedaj kupoval, mi je odpovedal kredit. Žena vsak dan joka doma, ker nima otrokom kaj dati jesti. Jaz tega ne morem več vzdržati.«

»Ali ste bili na občini?« me vpraša načelnik.

»Bil. Tam so mi rekli, da je sklad za brezposelne že izčrpan. Druge pomoči občina nima.«

»Pojdite k gospodu župniku.«

»Bil sem tudi že tam. Gospodu župniku sem že to omenil. On mi je dejal, da delodajalec zakon ne brani njegovega obrata ustaviti, če to sam hoče. Če se pri svojem ravnanju ne ozira na socialni čut in ne upošteva pri tem smernic, ki jih je dala Cerkev, mu tega nikdo braniti ne more. Mnogo manj revščine bi bilo, če bi se delodajalci poleg pravice nad delavci zavedali tudi dolžnosti do njih. Ker se pa na dolžnost malokdo ozira, zato je toliko gorja.«

»Zabeležil si je moje ime s pripombo, da me bo predložil pri konferenci dobrodelnega društva radi podpore.«

»Ali nimate prijateljev, ki bi vam pomagali?«

»Že so mi priskočili na pomoč. Toda gospod načelnik, oni imajo sami družine in njihov zaslužek jim komaj zadošča zase.«

»Kaj pa so storili vaši bivši sodelavci?«

»Kolikor vem, so zlasti samski odšli v tujino iskat dela.«

»Pa ste vi že kaj poskušali najti drugje zaposlitev?«

»V vsej okolici sem iskal, pa zaman. Ponekod so mi rekli, morda bom dobil na pomlad. Gospod načelnik, sem dejal, moji otroci so lačni, ali imam pravico do dela?«

»Seveda imate, celo dolžni ste delati.«

»Gospod načelnik, ali imate moč prisiliti delodajalca, da me zaposli?«

»Na žalost, te moči nimam. Takega zakona nimamo.«

»Potem, gospod načelnik, dovolite mi prosjačiti. Moji otroci so potrebni nujno pomoči.«

»Takega dovoljenja vam ne morem izdati. To je prepovedano.«

»Potem sem primoran krasti,« sem dejal razburjeno.

»Prepovedujem vam tako govoriti, to ne spada sem.«

»Pač, gospod načelnik! To je zame življenjske važnosti. Moji otroci so lačni. Pravico imajo do življenja. Jaz sem pred Bogom dolžan to njim omogočiti!«

»Zahtevam, da me ne mučite več z stvarmi, katerih vam ne morem dovoliti.«

»Gospod! Vsa javnost ve, da si je moj delodajalec v kratki dobi desetih let pridobil ogromno premoženje. Cela vrsta hiš v našem mestu je njegovih. Prisilite ga, da mi da vsaj toliko, da družino prehranim. Pred oblastjo moramo biti vsi enaki!«

»Vršim to, kar mi nalaga zakon. To, kar vi zahtevate, nimam pravice.«

»Svetujte mi potem, kaj naj napravim. Dva dni že niso otroci ničesar jedli. Primoran sem nekaj ukreniti.«

»Storite, kar se vam zdi najbolj primer-

V. Beličič:

PESMI NI KONEC

1.

Njeni svetli lasje so spleteni v dve dolgi kiti. Majsko sonce ji je porjavilo obraz. V topli zagorelosti so oči dobile temen sijaj. Naslonjena je na zid. Oči ji zakrivajo senčni naočniki. Skoznje čisto natančno vidi, kako se ji njegove oči vpijajo v ustne in v zobe. Smehlja se mu. Nad njima šumijo lipe, sladko diši njih cvetje.

»Kam gre najina pot, Jasna?« Tiho so prišle besede iz njegovih ust: kakor bi jih bil izgovoril sam sebi v minuti krčevitega dvoma.

Mimo njiju zdrvi avto; nekje na ovinku zazvoní tramvaj. »Zakaj si tako boječ!«

Bogdan ji hoče videti v oči za temnimi stekli. »Na dnu vsake besede, vsakega pogleda, vsake kretnje je grenka kaplja: ne morem ji ubežati. Tako te imam rad — in vendar nenehoma vidim Ano zad za tabo.«

Drži jo za roko in strmi v tla, kakor bi ugibal nekaj silno težkega. Njen pogled počiva na njegovem čelu, na laseh, ki mu jih mrši veter od vzhoda.

»Tudi mene na vsak korak zasleduje vest, da te trgam tisti, ki sta si z njo ob ločitvi obljubila, da si bosta postala mož in žena. In vendar vem, da sem ti potreba.«

Pred njim vstaja v spominu večer.

Sonce je zatonilo za morjem. Rumenina leži na hišah. V krčmah se prižigajo luči. Pivci igrajo moro. Dekleta se vračajo iz služb. Sladka utrujenost večera mu veže misli in draži telo. Enoličnost vsakdanjega dela in negotova bodočnost mu zastrupljata in razburjata kri. Ah, da je nekje na deželi — tam, kjer cveto jablane, regljajo žabe in se od daleč slišijo zdravamarije! Da, samo tam bi se čutil varnega pred temi strašnimi miki večernih ulic — doma ob svojih dragih drevesih in samotnih stazah. Velemestni drevored tone v mraku. Duh zelenja širi prsi, roke bi objemale tako vroče... Obstal je na voglu; ni mogel ne naprej ne nazaj, nekaj ga je priklenilo na cement. Minute in minute je tako stal. Ženske so hodile mimo njega v tenkih pomladnih oblekah. Spremljal jih je z velikimi očmi, z zasoplimi usti, ki bi govorila velike besede... Naredil je tri korake in dvignil obraz: Kdo je na verandi? V istem trenutku sta se zagledala. Nista se mogla ganiti. Nenadno se jima je zazdelo, da sta se čakala že dolgo. Tedaj je dvignil roko. Ali jo je hotel blagosloviti ali jo povabiti na cesto? Začutil je zadrego. Umaknil se je za vogel. Čisto določno je vedel: danes se bo odločilo moje življenje.

Prišla je v rdeči jopici...

Prišla si mi naproti in me rešila. Tisti večer bi v objemu neljubljene ženske zgorela moja lepa fantovska mladost. Potem bi si v občutju gnusa morda poiskal pot iz življenja. Prišla si, ne da bi me poznala. Nisi vedela, kdo sem ne kaj sem.

»Čutila sem, da me kličeš in da sem ti potrebna.«

»Ne razumem te, ker sem možki. Ko bi bilo mogoče, bi te izračunal. A ti nisi šte-

no. Vedite pa, da boste za protizakonita dejanja zasledovani.«

Molk...

»In kaj je sledilo potem?« vpraša sodnik obtoženca in mu gleda ostro v oči.

»Potem, gospod sodnik, se je zgodilo dejanje, katerega že obtožnica točno navaja. V meni se je nekaj zganilo. Pred očmi sem videl sestrane otroke in ženo. Gospod načelnik mi je grozil s kaznijo. V hipu, ko me je držel za roko napotil proti vratom, sem se okrenil. Kako sva se spopadla, ne vem. Držala sva se kot dve nasprotujoči si sili. Potem sva padla. Na njegov klic je prihitel stražnik. Dobil sem udarec po glavi. Močna roka me je potegnila nazaj. Zgubil sem zavest. Ko sem se zavedel, sem bil že v zaporu... Obtoženec je prosil vode, ob pomoči stražnika se je vsedel nazaj na svoj sedež.

Vsa dvorana je bila pod močnim vtisom izpovedi. Vsi so vedeli, da je storjeno dejanje kaznjivo. V vseh pa je od sekunde do sekunde naraščala zavest, da pravi krivec ni na zatožni klopi.

Sodnik, ki svojega pogleda ni odmaknil od obtoženca, se dvigne. Ko je sporočil, da se razprava za pol ure prekinja, so nekateri opazili, da je bil njegov glas prijaznejši, kakor ob začetku razprave.

Sodni zbor se umakne k posvetu...

Po preteku pol ure sporoči predsednik, da je sodišče odločilo obsodbo preločiti, ker si mora pridobiti nekatera pojasnila.

*

Štirinajst dni po tej razpravi pa je časopisje prineslo tole vest med novicami: Sodnik dr. J... je bil na lastno željo odpuščen iz sodnijske službe. Njegovi prijatelji vedo povedati, da se je odločil posvetiti socialnim problemom in da namerava izdati knjigo o izgraditvi novega, boljšega družabnega reda. Kot podlago za to bo uporabil papeževi okrožnici o pravični rešitvi socialnih vprašanj.

vilka. Mlada ženska si, poosebljena skrivnost.

Se vedno jo drži za roko. Minute bežijo — in oba trpita, ker jih ni mogoče ustaviti.

»V tebi ni nobenega poguma,« pravi Jasna. »Postani drug človek! Ali ne vidiš, da se dan na dan samo trpinčiš? Zakaj vedno grebeš po lastni duši in srcu? Pozunanji svojo pozornost, če nočeš blazneti!«

Pogleda jo pozorneje, kakor bi hotel vedeti, ali naj ji veruje ali ne. Potem odgovori suho:

»Malo večja količina veronala bi bila boljše, častnejši konec.«

2.

Veter piha čez morje in plahuta čez grme žoltilih košenilic nad obrežno cesto.

Jasna plava na hrbtu. Smeje se iz vode. Njeni lepi udje se pregibljejo enakomerno. Voda je mrzla, ali njenemu telesu dobro.

Na skali sedi on in strmi v obzorje. Grihasta gladina ga pomirja. Odrta pogled od daljave in se zazre v deklco.

»Zopet si ves sam svoj!« vzklikne Jasna, ko otresa kapljice z života. »Šel si z menoj, in vendar si tako daleč proč.«

Kako zmagovalno je šla danes z njim med tisoči ljudi: oči so se ji svetile v ponosu, in tudi on se je smejal. Vedela je — in ni ji motilo — da se hoče s smehom prepričati, da je pogumen, močan in miren. Šla sta mimo tisočev, držala sta se za roke — in nji se je zdelo, da je smrti iztrgala bolnika in da ga zdaj pelje na goro odrešenja.

Ali se ji spet trga v svoj mučni svet istosredniških misli? Ob njem sedi na skali; tako rada bi čutila njegov pogled na sebi. On pa umika oči: na obzorju se v meglici odraža istrska obala.

»Nič me ne pogledaš!«

»Vem, da si lepa — kaj bi se mučil!«

Tedaj ga Jasna odločno prime za roko.

»Ubeži sam sebi — spočij se v svobodi!«

»Kaj je svoboda?«

Ona gleda vanj, on gleda mimo nje čez morje.

»Ti me sprašuješ to?« se začudi. »Ne veš, kaj je?«

»Največji dar, ki ga je dal Bog človeku — vem. Ali vendar je dopustil, da ga je človek uklenil v mrežo čustev, v sistem spoznanj in družbenih postav.«

»To je preučeno,« odvrne Jasna in se ozre navzgor ob obrežju. Išče pravih besed, in ko se ji obraz vnovič upre v njegovega, pravi:

»Hotela bi ti nadomestiti Ano... Hotela bi ti biti to, kar bi ti bila ona, če bi bila tu. Hotela bi te poplačati za zvestobo — ker si tako nenavaden človek.«

Začuden gleda vanjo in se smehlja. Nato povesi pogled. Kdo naj jo razume?

»Zdaj si sam v tem velemestu, ki te vabi v svoj opoj. Jaz pa ti ponujam roko. Primi se me in pojdiva naproti nji! Ko jo bova srečala, bom položila tvojo roko v njeno.«

Smehlja se mu; živo in od blizu žarijo njene oči vanj.

»Če si človek, tega ne boš mogla storiti.« Ali sanjam ali živim v stvarnosti? se vprašuje Bogdan. Zdaj čuti, da se nekaj razvezuje v njem. Desnica mu obstane na njeni rami.

»Videti hočem tvoje oči velike in jasne, videti hočem tvoj obraz nasmejan. Izginiti morajo trpke poteze okoli ust. Nihče ti ne sme brati iz obličja, da trpiš ali da si kdaj trpel.«

»Kje jemlješ moč in modrost, ti čudovita deklica?«

Naredi se, kakor da bi preslišala te besede. Samo smehlja se mu vedno enako toplo.

»Ali veš,« pravi on, »da se počutim, kakor bi imel peroti, odkar te poznam?«

»To sem tudi hotela. Odslej imaš samo mene — to se pravi: svojo deklico iz domovine. Dvigniti se moraš nad vsakdanjost — zdaj, ko imaš peroti. Ali bi se me kje v družbi sramoval? Ali bi bil v zadregi?«

»Pusti družbo!« odgovori hladno in sovravno. »Družba je moloh.«

»Popeljala te bom v družbo in bom videla, ali je v tebi pogum in moč, zoperstaviti se molohu. Nevarnejši moloh si si bil sam. Še veš, kaj si nekoč rekel o veronalu?«

»Zdaj čutim: na začetku vsega stoji življenje.«

Ona si privezuje prozorno kapo in pravi čvrsto:

»Ne: na začetku vsega stoji ljubezen.«

Ko se mu vnovič smehlja iz morja, čuti, da je vedno bolj njen, in je srečna kot še nikdar.

3.

V kraški dolinici je njiva — in okoli raste hrastičje. Zgoraj je pašnik, modre kadulje in belo-žolte ivanjščice se pregibajo v vetru. Na obzorju je črna črta borov, globoko zad za njimi mora biti veliko mesto in potem svetlikajoče se morje.

»Veš, da si postal drug človek?«

»Čutim se lahkega, kot bi imel zrak v kosteh.«

Po kraških goličavah pod njima hiti vlak; za njim ostaja praznina.

»Jasna!« vzklikne. »Kaj ti je?«

Ona si grize trepetajoče ustnice. Bogdan se zastri za šipkov grm, ki cvete tam blizu, in molči. Slišati je samo murne.

»Moja lepa pesem gre h koncu,« pravi Jasna čez čas. »Vedela sem, da bo to nekoč prišlo. In zdaj je tu...«

Slavec v hrastičju neutrudno poje.

Jasna vzame Bogdanovo levico v svoje roke in se je dotakne z ustnami. A v trenutku jo postane sram. Zazre se v pahljačaste oblake, ki se počasi širijo od morja.

»Preden sem te spoznal, mi je bilo življenje tako vrtoglavo zapleteno, da sem bil kakor muha v pajčevini!«

»A pravega poguma še vedno ni v tebi.«

»Res je: vedno se bojim, da se bom osmeil, če bom drugačen.«

»Vero vame imaš, vere vase pa ne. Nikdar ne boš napravil nič velikega, zato ker se vedno obotavljaš. Moški ne bi smel biti tak. Moški mora voditi in se ne dati voditi.«

Njegov pogled počiva na nji ko ogenj.

Objame jo čez pas in poslušata, kako šumi grmovje in kako slavec poje v skrivnostnem ritmu.

»Sonce se je skrilo za oblake. Snemi naočnike, naj te gledam v oči!«

Boža jo po kitah in se ji naslanja s čelom na lice — in njeno lice je toplo. Ko v tistem trenutku v daljavi zagrmí, se nasmehneta. V močnem sunku vetra se trave sklanjajo do tal.

Sladko diši okoli njiju. Jasna mu zarije prste v lase. Njene ustnice so polne in vabljive, njene oči zastre za otožno toplino. Čuti jo tako blizu, da mu zastaja dih. Trepeče v krčevitem boju duha in krvi.

Naliv se je unesel.

Stopita izpod viadukta, kjer sta vedrila. Zrak je lahak in čist.

Nikake telesne teže ne čutita. Mokre trave in grmičji se bliščijo. »Jasna! Jasna!« šepče Bogdan.

Ona ga samo pogleduje in prepleta svoje prste z njegovimi. Pred njima se beli široka umita cesta. Ubranih korakov gresta po nji.

»Tako, Jasna, se je končno razvezalo srce, pesem se je sorostila, zletela iz njega — in vame je prišlo odrešenje.«

Ona še dalje molči. Od časa do časa po duha vejico cvetočega srobota, ki si jo je odlomila na grmu. Nekje globoko v duši pa jo skeli: zasleduje jo vest, ni ji moč uiti. Pesem gre h koncu! Bliža se bridkost molka in samote. Vanj, v tega njenega ljubljene, pa je prišlo odrešenje! Ali ni torej še isti sebičen, kakor je bil vedno? Ali se je res spremenil?

Nenadoma začuti moč, da bi se borila zanj z ono njegovo deklico, ki bo te dni prišla preko dveh meja v veliko mesto ob morju. Neboč je mislila, da mu bo angel varuh v težkem čakanju in da mu bo roko položila v njeno. (Dalje prihodnjic.)

Dr. V. M.:

HROMI PAVLEK

Pri Sv. Štefanu je zazvonilo poldne. Glas zvonov se je širil po dolini, odmeval od hribov in spominjal človeštvo na Angelovo oznanjenje. Žuljave roke kmetov in kmetic so položile koso ali grablje na ravno pokošeno seno in se sklenile v molitvi.

Tudi v ljudski šoli se je oglasil zvonec. Otroci so zaprli knjige, se dvignili in z učiteljico gospodično Štefko odmolili »Angel Gospodov«. Nato so pograbili knjige, zvezke, peresnike in svinčnike ter jih zmetali v malhe, ki so si jih optali preko mladih ramen. Če bi ne bila prisotna učiteljica, bi se pretepaje drenjali skozi vrata ter gnetli po hodniku in stopnicah. Tako pa so po dva in dva kot pri procesiji odšli skozi vrata, po hodniku in stopnicah navzdol do glavnih šolskih vrat. Šele tam zunaj je bil dovoljen razhod. Tam šele so se otroci sprostili: nekateri so se spustili v dir proti domu, drugi delali gručice in se pogovarjali, tretji si začeli nagajati in preizkušati mlade moči. Krik in smeh ter šum bosih nog, tekočih po prasnici cesti, so spremljali njihovo početje.

Med dečki prvega razreda je bil najbolj glasen šestletni Cenetov Pavlek. Bil je za svojo starost precej velik, imel je lepe plave oči in svetle kuštrave lase. Kot bi mignil, je njegova roka pobrala cestni prah in ga zalučala za srajce in v lase mimo drvečih otrok. Korajžnejši so se vrgli nanj in mu vrnili milo za drago. Domov je prišel ves rdeč ter oprazen in opraskan po obrazu in rokah.

Ker popoldne (bil je torej), ni bilo šole, je šel Pavlek s sosedom Tončkom k potoku, ki je tekel skozi vas, packat in žabe preganjat. Zvečer se je utrujen in zaspan pa tudi umazan vrnil domov.

Potožil je mami, da ga boli glava in golt ter da mu gre na bljuvanje. Mamica ga je pobožala po licih in čelu ter začutila, da ima glavo vročo. Zmerila mu je vročino: 39° Cel. Zaskrbelo jo je. Vzela je umivalnik z mlačno vodo ter Pavleka umila po celem telesu. Nato ga je položila v posteljico, mu dala vročega lipovega čaja in lepo pokrila. Po par urah se je začel potiti, nakar ga je dobro posušila in preoblekla v sveže perilo. Proti jutru je Pavlek začel kašljati. Govoril je hripavo. Po ponovnem toplem čaju mu je odleglo. Ko je mami Pavleku zjutraj zmerila vročino, je toplomer pokazal normalno telesno toplino (36,4°). Čeprav je bilo Pavleku boljše, mu vendar mami ni pustila vstati. Moral je ostati v sredo ves dan v postelji. Tu in tam je tožil, da ga bolijo roke in noge, da je truden. Prihodnjo noč je nemirno spal. V spanju je včasih zastokal. Ležal je na levi strani, glavo je imel malo nagnjeno nazaj. Mami je bdela ob njegovi postelji.

V četrtek zjutraj se je Pavlek okrog šeste ure zbudil. Poizkušal je sesti, a ni mogel. Pri vsakem poizkusu ga je zabolela glava. Desna roka mu je brez moči. Prsti so se tu in tam sunkoma skrčili in drgetali. In obe spodnji okončini (nogi)?

Ženski kotiček

Pismo dekletu

Komaj si pogledala skozi okno mladosti v jasno, rosno jutro svojega življenja! Polna si pričakovanja, ki diha iz tvojih svetlih, zasanjanih oči, iz lepega obraza, iz toplega, komaj doraslega telesa. Vse ti je novo in lepo, vse se ti v toplem soncu blešči in narava sama tke in razpenja sinjino in krasote v tvoje veselje. Prekrasno jutro, polno dišečih vonjav in brezkončnih ravnin, sinje svetlobe in zlatih sončnih žarkov se je zate zbudilo in čaka, kdaj boš stopila vanj, razširila krila in se spustila v prvi let. Ritem tvojih korakov je lahek, v rokah nosiš srce, utripajoče v hrepenenju. Oči so ti polne svetlobe in otroškega začudenja, duša ti trepeče zdaj v očeh, zdaj na ustnih in poje v ljubezni, če gledaš ali če se nasmeješ. Lepa si v tem začudenju, lepa si za obljubo, ki jo nosiš v sebi; lepa, ker si polna božjega blagoslova, skrivnosti in neslutnih lepote, ker si bogata in jasna kot neskončno nebo v majskem jutru.

Taka obstaneš pred življenjem, osupla in plaha za vse, kar te neznanega čaka. Ne boj se in s preprostostjo stopi naprej. Ustvari si svojo osebnost in ne posnemaj drugih, zlasti odraslih ne. Ne kaži se drugače, kot si! Na svoje okno postavi cvet, ki raste in diši v tvojem vrtu; ne misli, da veljaš več kot druge samo zato, ker si lepa, bogata, inteligentna: premoč obstaja samo v dobroti. Ne povzdiguje se nad ostale, ker ti bo tako težko biti zgolj ženska.

Desne ni mogel prav nič premakniti, a bolela ga ni. Levo je sicer mogel malo dvigniti in tudi prste je premikal, pri tem pa je čutil bolečine v stegnu in mečih. Mama se je prestrašila. Poklicala je očeta, ki je hitro zapregel konja in se odpeljal v bližnje mesto po zdravnika.

Čez kakšne dve uri se je pripeljal zdravnik. Pregledal je Pavleka, se prijazno pogovarjal z njim, preizkušal ude, v koliko so sami gibljivi in ali je gib spremljan z bolečino. Posebno pa ga je zanimalo, ali more ležati Pavlek dvigniti glavo in kako visoko. Ko je potožil, da ga glava močno boli, če jo dvigne, ga je zdravnik pobožal po licu, si umil roke, in nato dejal staršem: »Vaš Pavlek ima otroško ohromelost ali Poliomyelitis anterior acuta (Kinderlähmung). Najbolje je, ako ga takoj prepeljate na infekcijski oddelke deželne bolnišnice, ker je bolezen nalezljiva. Poleg tega tu nimamo potrebnih pripomočkov za zdravljenje te težke in dolgotrajne bolezni.«

Pavlek se je pri teh besedah z levo roko krčevito oprijel mami, in začel jokati, češ v bolnico ne, on ne gre nikamor od mami, prošč.

Po odhodu zdravnika, ki ga je odpeljal hlapec nazaj v mesto, sta oče in mati premišljala, kaj bi napravila. V bolnišnici bo veliko stroškov. Mogoče bi se pa le dala Pavleka doma pozdraviti.

Kot nalašč je prišla mimo hiše Zobčeva Marjana, ki je bila znana po bližnji in daljni okolici, da pozna razna zdravilna zelišča in da je ozdravila že mnogo bolnikov. Mami jo je poklicala skozi okno in jo prosila za nasvet, kako bi se dala Pavleku pomagati. Marjana je radovedno vprašala, kaj je velel zdravnik, ki ga je videla odhajati. Ko so ji povedali, je rekla samozvestno: »Kaj boste pošiljali otroka v bolnišnico, tam bo še umrl! Bodite brez skrbi, ga bom že jaz pozdravila. Takoj grem domov po zdravila.«

Čez dober četrt ure je Marjana prinesla malo suhega brinja, ga prižgala in z njim pokadila Pavleka in posteljo. Pavlek je začel kašljati.

»Vidite, bolezen že čuti, da bo kmalu premagana, zato deček kašlja«, je ugotovila Marjana.

Nato je privlekla iz žepa malo steklenico z rumeno tekočino, ki jo je dala Pavleku pod nos. Fant je vdihnil in začel kihati. Marjana je naročila mami, naj daje Pavleku ono tekočino trikrat na dan pod nos, poleg tega pa naj ga namaže s kafro po omrtvičenih udih parkrat na dan.

Čez teden ali dva bo Pavlek bolne ude spet lahko premikal in bo zdrav!« je hitela Marjana zagotavljati mami in nato odšla.

Pod nadzorstvom Marjane je mami vestno dajala Pavleku duhat tekočino v steklenici in ga drgnila po udih. Minulo je že 14 dni, pa Pavlek še vedno ni shodil. Stalno je tožil, da ima bolečine. Marjana pa je mami bodrila, naj Pavleka zdravi po njeni metodi še naprej, prav gotovo bo ozdravel. Sicer je pa velik uspeh, da je še

sedaj živ, ker v bolnišnici bi bil do sedaj že umrl. Mineval je teden za tednom, Pavlek pa je še vedno ležal v postelji, a noge se same od sebe niso še nič premikale.

K Pavleku je večkrat zahajala na obisk gospodična Štefka, dečkova učiteljica. Mami je vedno priporočala, naj pošlje Pavleka v bolnišnico. Nazadnje jo je vendarle prepovorila, naj pošlje Pavleka vsaj na pregled, saj ga bodo lahko pripeljali takoj nazaj. Tako bi Pavleka zopet enkrat videl zdravnik, ki vendarle še najbolj pozna razne bolezni.

Po daljšem odlašanju skozi več kot mesec dni se je mami končno dala prepovoriti in odpeljala Pavleka v deželno bolnišnico. Tam je službojoči zdravnik v sprejemnem uradu Pavleka pregledal, nato pa poslal na infekcijski oddelke. Glavni zdravnik oddelka je po skrbni preiskavi ugotovil, da gre pri Pavleku za otroško ohromelost, da pa zdravljenje ne bo več v polnosti pomagalo, ker je bolezen že zastarana. Ako bi bili otroka pripeljali v bolnišnico takoj prve dni bolezni, bi Pavlek medtem gotovo že zopet hodil, tako pa najbrže ne bo mogel dobro hoditi celo življenje. Vendar naj mami pusti otroka v bolnišnici, da napravijo, kar je mogoče. Saj mami lahko ostane pri teti v mestu in dobi v bolnišnici vsak dan obvestilo, kako napreduje Pavlekovo zdravljenje.

Pavlek je ostal v bolnišnici. Tam so se trudili zdravniki in sestre, da bi popravili zamujeno. Uspeli so le deloma. Prej hroma desna zgornja okončina se je po nekaj tednih elektriziranja in drugega zdravljenja začela zopet gibati, čeprav ne tako vsestransko kot prej. Tudi levo spodnjo okončino je Pavlek še precej dobro gibal, samo desna se ni gibala vključno zdravljenju. Radi prepozno začete pravilnega zdravljenja je Pavlek ostal deloma hrom. Kako si je mami očitala, da ni ubogala nasveta zdravnika, pa ni nič pomagalo.

Za dečka so napravili mal voziček, ki ga je lahko sam poganjal z rokami ali pa so ga vozili drugi. Mesto, da bi hodil, se je vozil vsak dan v šolo. S pomočjo učiteljice ali mami je prihajal v razred mimo gruč njegovih sošolcev in sošolk. Dobil je priimek »Hromi Pavlek«. Ostal je dolga leta živa priča vsem otrokom in staršem, kakšne posledice lahko zapusti otroška ohromelost, ako se pravočasno in pravilno ne zdravi.

*

Dnevni časopisi v zadnjem času poročajo, da se na Koroškem in Štajerskem javljajo primeri otroške ohromelosti. Tako je letos v maju in juniju izbruhnila mala epidemija te bolezni v Lienzu in okolici. V juliju pa je do sedaj zbolelo v okrajih Bruck in Kapfenberg 32 oseb, med njimi pet odraslih. Pri vseh je bila zdravniško ugotovljena otroška ohromelost. Primeri so lahkega in srednjetežkega značaja. V okrajih Bruck so bile zaprte vse šole, otroški vrtci, kopališča in zabavišča, razne športne prireditve pa prepovedane. Zato je prav, da tudi naš list priobči par vrstic o otroški ohromelosti, da bi bolezen ne ostala zamujena.

Otroška ohromelost (Kinderlähmung) je nalezljiva bolezen, katere povzročitelj je tako majhen, da ga

boš v sebi moč in mladost in spet boš vesela. Ne bodi ošabna, zato ker si mlada in lepa. Postala bi zopra in nihče bi te ne maral. Ni slabšega dekleta, kot je ošabno, in ni je stvari, ki kvari dekleta bolj kot domišljavost in ošabnost.

Bodi olikana in prijazna tudi s starejšimi, naravna in vljudna tudi v vsakdanjem življenju.

Ne misli, da si zato bolj športna in moderna, če ne paziš na vljudnost in prijaznost, ki sta temelj olike. Ne govori preveč! Če hočeš, da te bodo opazili, poslušaj z zanimanjem, kar drugi govorijo. S tem jih boš zadovoljila in boš sama postala zanimiva. Spominjali se te bodo s simpatijo.

Pregovor pravi: Mnogi znajo govoriti, redki so tako modri, da molčijo, samo nekateri tako vljudni, da poslušajo.

Tudi obleka naj bo tebi primerna. Nikar ne posnemaj drugih žensk, zlasti ne starejših. Obleka, ki jo nosi ta ali ona filmska igralka, ni zate. Klobuk, ki ga ima gospa X ali gospodična Y, bi bil smešen na tvoji glavi. Zavedaj se svojih mladih let in obleci se zelo, prav zelo preprosto. Izberi si obleke, primerne tebi in okoli, v katerem živiš, nosi najraje športne obleke. Ne pozabi, da so preprostost, rednost in snaznost glavne zahteve elegancije.

Lahko se šminkaš. Toda vedi, da ne boš zanimiva in iskana, če namažeš svoj lepi obraz s kričnimi barvami. Lepša boš in bolj te bodo opazili, če se ne boš kvarila s kozmetiko.

Ohrani lepoto svoje mladosti. Skušaj postati vsak dan boljša. Skrbi naj te tvoja zunanost in še bolj tvoja notranjost. Iz duše izviraj lepota in iz notranjosti sreča in zadovoljstvo.

Valica Mavričeva

ni mogoče videti niti z navadnim drobno, gledom (mikroskopom), ki poveča do dva tisočkrat, kaj šele s prostim očesom. Spada v vrsto filtrabilnih virusov. Za to boleznijo obolevajo največ otroci v predšolski dobi, stari 2 do 6 let, pa tudi med ljudskošolskimi otroci in celo med odraslimi primeri ohromelosti niso redki.

Povzročitelji ohromelosti so v pljunku, nosni sluzi, v iztrebkih in seču bolnika, pa tudi zdravih ali lahko bolnih mikrobov. Bolezen se širi s pomočjo kapljicnega okuževanja pri kašljanju in kihanju, ko kapljice lahko prilete na obraz ali naravnost na ustnice in roke zdrave osebe. Prenosa se dalje s pomočjo brisač, namiznega orodja itd.

Bolezenske kali pridejo v nos ali v golt zdrave osebe, kjer povzročijo najprej znake prehlada (kašelj, nahod, hripavost, glavobol), nato pa čez eden do tri dni pridejo v osrednje živčevje (možgane in hrbtenični možgani), kjer obolijo živčna središča za mišice in gibalna, ki deloma ali popolnoma, začasno ali trajno ohrome. Ne obolijo vse okužene osebe opazno. Velika večina ljudi sploh ne oboli ali pa preboli samo lahko prehodno obliko te bolezni, vsled česar ostane zaščitena ali imuna celo življenje. Na par sto ali celo tisoč okuženih oseb se komaj pri eni ali dveh pojavijo značilne ohromitve gibalnih mišic, medtem ko tako ohromeli udje ali deli udov ohranijo še naprej občutek bolečine, vročine, mraza ali dotika.

Ako je bolezen težjega značaja, bolnik umrje že tekom prvih dni, ako ni takoj večje zdravniške pomoči. V večini drugih primerov pa življenje ni v nevarnosti, pač pa ostanejo nekateri udje ohromeli brez hitre in stalne pomoči. Zelo nevarno je bolnika pustiti brez pomoči zdravnika strokovnjaka, češ saj se bo otrok pozdravil tudi brez tega. Obstajajo lažji primeri, ki se včasih pozdravijo brez posebnega zdravljenja in ostanejo brez trajnih ohromitev. Še bolj pogosto pa je, da otrok ostane hrom celo življenje in tako trajno molče očita staršem nebržnost in malomarnost.

Največ stalnih invalidov in največ nesrečnikov, ki prosijo radi ohromelih udov na raznih božjih potih, je povzročila ravno otroška ohromelost.

Na posledicah te bolezni sta trpela večino življenja pisatelj Sir Walter Scott in dolgoletni zaslužni predsednik Združenih držav F. D. Roosevelt. Vključno prestani bolezni njun razum ni trpel.

Zdravljenje otroške ohromelosti je v teku zadnje svetovne vojne zelo napredovalo, tako da je sedaj s pravočasnim in večjim zdravljenjem mogoče ozdraviti skoraj prav vse primere te bolezni.

Starši, voditelji otroških vrtcev in raznih mladinskih zavodov, zavedajte se ob nenadnem nastopu ohromelosti pri vaših otrocih, ob izbruhu ohromelosti v vašem zavodu, da od vas zavisi, ali bo otrok pravočasno prišel do prave zdravniške pomoči in se pozdravil. Ne poslušajte raznih mazačev!

Bolnika, pri katerem se pojavijo znaki ohromelosti udov ali posameznih mišic, pošljite takoj (še isti dan) na oddelke za nalezljive bolezni bolnišnice ali pa pokličite zdravnika na dom.

Na podlagi izkušenj, pridobljenih z zdravljenjem mnogih primerov otroške ohromelosti v zadnjih letih, sedaj zdravniki priporočamo sledeče zdravljenje, ki se lahko izvede v vsaki kolikor toliko opremljeni bolnišnici ali pa tudi privatno:

a) Po ugotovitvi bolezni je treba dati bolniku sredstvo za okrepitev srca, katero moramo več čas bolezni podpirati. Nato se izvrši takozv. lumbalna punkcija, da se s tem zmanjša pritisk na možgane in izloči vnetje možganske mreže.

b) Bolniku se dá nato rekonvalescentni serum, t. j. 5—10 ccm krvne sirotke osebe, ki je bolezen uspešno prebolela. S tem damo bolniku že gotove zaščitne zdravilne snovi.

Ako ni na razpolago rekonvalescentnega seruma, je treba vbrižgati bolniku 5 dni zaporedoma po 30 ccm krvi matere, očeta ali drugega odraslega sorodnika.

c) Že prvi dan naj se da bolniku injekcija zadostne količine sulphatiazola ali sulphadiazina in to ponovi skozi nekaj dni.

d) Takoj drugi dan začeti zdravljenje z Röntgenovimi žarki. Ako obstoja ohromelost nadlehti, podlehti ali rok, tedaj moramo obsevati vratno odelbino (intumescentia cervicalis) hrbteničnega mozga; ako pa je ohromela spodnja okončina, tedaj se obseva ledvena odelbina (intumescentia lumbalis) hrbteničnega mozga. To obsevanje lahko izvede vsak röntgenolog, ki ima merilo za Röntgenove žarke (Dosimeter).

e) Na ohromele (skrčene in boleče) mišice naj se dajejo vroči obkladki (ne na sklepe). Ti naj se menjajo vsake pol ure do ene ure. Krči in bolečine navadno po enem tednu prenehajo, nakar se preneha z vročimi obkladki. Na ta način se dajo preprečiti raznovrstna skrčenja mišic (kontrakture).

(Nadaljevanje na strani 6.)

Za naše gospodarje

Temelj blagostanja naših kmetij

Ko so prišli pred davnimi stoletji naši predniki v našo sedanjo domovino, so šele postajali od pastirskega naroda narod, ki se je odločil, da se stalno naseli na tem delu zemlje. Njihovo glavno premoženje je bila živina. Kot pastirski narod se naši predniki seveda niso brigali za to, kakšna krma bo na širnih pašnikih uspevala za njihovo živino. Ko je zmanjkalo krme v enem kraju, so šli s svojo živino drugam. Ko so se pa pastirski narodi stalno naselili na določenem kraju, so morali tudi skrbeti, da dobijo v okolišju tega kraja zadostno količino krme za prehrano živine.

Pridelovali so že takrat naši predniki žito, niso pa mislili na pridelovanje krme, to jim je bilo nepoznano. Zato je bila tudi prehrana njihove živine večkrat slaba in zelo pomanjkljiva in nikakor ne dobra in zadostna. Krmo za svojo živino so dobivali na opuščenih njivah, na neoskrbovanih travnikih zunaj vasi in v gozdovih.

Kmetje v srednjem veku so že poznali domačo rdečo deteljo, ki je rastla divje na travnikih. Pozneje so spoznali tudi lucerno, ki so jo imenovali špansko deteljo, ker so jo prinesli k nam iz Španije. Še pozneje so prinesli k nam iz Južne Francije esparzeto, ki so jo imenovali tudi turško deteljo. Vse te vrste detelj pa niso imele pri kmetih takratne dobe prav nobene veljave.

Pri nas je v kmetijstvu nastal preokret za časa vladanja Marije Terezije in njene sina Jožefa II. V tistih časih, to je leta 1765, je bila ustanovljena v Celovcu c. kr. družba za koristne umetnosti. To je najstarejša kmetijska družba v slovenskih deželah bivše Avstrije, ker je bila za Kranjsko ustanovljena v Ljubljani družba za poljedelstvo in koristne umetnosti dve leti pozneje, to je leta 1767.

Naloga te družbe je bila predvsem poučevanje in raziskovanje gospodarskih razmer v deželi. Ta družba je priporočala kmetom, naj začnejo svojo živino krmiti bolj pravilno in bolj obilno. To jim bo pa omogočeno s tem, da začnejo pridelovati deteljo. To rastlino so začeli nato v vedno večji meri pridelovati tudi na polju. Pridelovanje detelje moramo označiti kot največji napredek v zgodovini razvoja našega kmetijstva.

V tistih letih se je začelo širiti tudi pridelovanje krompirja ali repice v naših krajih. Znan je od takrat izrek, da je krompir temelj ljudske prehrane, da pa je temelj blagostanja — detelja.

Kakor pa je bilo treba ljudi naravnost siliti, da so začeli saditi krompir, še težje je bilo kmetovalce prepričati, naj pridelujejo deteljo. Najprej je bil izdan odlok, da kmetom od pridelka detelje ne bo treba oddajati graščakom in samostanom desetine pridelka. Posebne komisije so razdeljevale kmetom deteljno seme, toda večkrat

seveda brez pravega uspeha. Tako so »sabitrali« zapoved o pridelovanju detelje kmetje v nekem kraju s tem, da so razdeljeno deteljno seme napreje skuhali, nato pa še pražili v vroči peči, da so uničili kaljivost semen. Pregledovalni komisiji pa so rekli, da pri njih ta tuji plevel pač ne uspeva, da kmetje že sami boljše vedo, kaj je za nje dobro, kakor pa vsi visoki uradniki in vladni svetniki in jim zato ni treba več pošiljati raznih takih semen.

Danes je položaj že drugačen in danes že vsak kmet ve, da je temelj prehrane domačih živali pridelovanje detelje in da je pridelovanje detelje s tem tudi trden temelj blagostanja in sreče vsake kmetije. Vsak kmet to ve, toda vsak kmet se po tem spoznavanju v svojo škodo ne ravna.

K deteljam v gospodarskem življenju ne prištevamo samo triperesne detelje, ampak tudi vse druge, tej detelji podobne in sorodne rastline. Detelje ne spadajo v rastlinstvo med skupino trav, ampak v rastlinsko družino metuljnic. Detelje se tudi po ustroju in zunanosti, po rasti in življenjskih potrebah zelo razlikujejo od trav.

Trave imajo kratke korenine, detelje pa imajo prav krepko glavno ali srčno korenino, ki doseže pri nekaterih deteljnih vrstah po več metrov dolžine. Pa tudi stranske korenine so pri deteljah jako čvrsto razvite in imajo mnogo razrastkov. Zato se korenine detelje globoko in široko zarijejo v zemljo in morejo tudi temeljito izkoristiti njeno rodovitnost.

Nekaj posebnega in za kmetijstvo silno važnega pa je, da so detelje rastline, ki morejo zbirati s pomočjo malih živih bitij dušik. Na koreninah detelj se naselijo namreč gomoljne bakterije, ki tvorijo nato na koreninah korenske gomoljčke. V teh gomoljih se dogajajo čudovite stvari. Gomoljne bakterije, ki živijo v teh koreninskih gomoljčkih, jemljejo namreč dušik iz zraka in ga v svojem telesu predelajo v beljakovinske spoje in snovi, iz teh pa nadalje nastajajo zelo dragocene hranilne snovi za naše domače živali.

Detelje in tudi stročnice ne potrebujejo za svoj razvoj nobenega dušika iz zemlje, kakor ga potrebujejo druge rastline. Ne samo da detelje dušika iz zemlje ne črpajo, one še celo obogate zemljo z dušičnatimi snovmi, ko v zemlji razpadajo njihove korenine. Ako torej pridelujemo deteljo, dobimo kot nekaj nameček v zemlji še zalogo dušika, ki je najdragocenejša hrana za vse druge kulturne rastline.

Ker prodirajo vse vrste detelj s svojimi koreninami globoko v zemljo in površino zemlje s svojo gosto in čvrsto rastjo močno zasenčijo, s tem zelo izboljšujejo njivsko zemljo. To se pokaže zlasti na rastlinah, ki jih sejemo za deteljami. Vse te rastline rastejo hitreje, jih je zato lažje obdelovati in suša jim more manj

škodovati. Te rastline morejo namreč s svojimi koreninami prodirati po kanalih in votlinah, ki so jih napravile že preje detelje s svojimi močnimi koreninami, bolj globoko v zemljo. Zato so te rastline tudi boljše preskrbljene z vlago in tudi boljše s hranilnimi snovmi kakor pa rastline, ki morajo ostati s svojimi koreninami bolj v zgornjih plasteh zemlje.

Ta izredno ugoden učinek detelj na boljše donos okopavin, ki navadno sledijo deteljam v prihodnjem letu, moremo še znatno povečati s pravočasnim gnojenjem s hlevskim gnojem. Seveda so pa detelje tudi izredno dober predsaček za vsa žita, posebno še za ozimno pšenico. Moramo pa deteljišče pravočasno preorati, da se zemlja more pred setvijo še zadostno urediti.

S pridelovanjem detelje moremo zelo uspešno zatirati tudi njivski plevel. Predpogoj temu pa je seveda, da je bila detelja zadosti gošto sejana in da pozimi ni pomrznila. Ako pa je bila detelja preredit posejana, ako je večina detelje pomrznila ali so drugače nastala v deteljišču prazna mesta, se tu razvija zelo bohotno plevel. Taka deteljišča moramo zato čimprej preorati.

Pri pridelovanju detelje moramo paziti tudi na to, da ne pride detelja prevečkrat na isto njivo. Tega niti detelja kakor tudi ostale kulturne rastline in skupine metuljnic ne prenašajo. Začetkom na taki njivi rastline slabo uspevajo, nato pa rast popolnoma preneha in rastline odmrjejo.

Na to moramo prav posebno paziti pri pridelovanju navadne domače detelje. To moremo sejati samo največ vsako šesto leto na isto njivo. Razen tega moramo pa še dobro gnojiti z umetnimi gnojili, ki vsebujejo kalij, fosfor in apno.

Deteljo sejemo navadno po žitu, ne smemo pa je sejati po takih rastlinah, ki tudi pridobivajo dušik iz zraka, še manj smemo deteljo sejati po detelji. Deteljo sejemo samo v dobro pripravljeno in dobro urežano zemljo.

Vse vrste detelj dobro uspevajo v hladnem, bolj vlažnem podnebju. Ostre zime z mnogo snega, pozni vignečni mrazi in slabe zelo škodujejo razvoju detelj. Tudi dolgotrajno sušo detelje le slabo prenašajo. Manj je občutljiva proti vročini esparzeta, lucerna pa more razmeroma dobro prenašati sušo. Ta rastlina sega namreč s svojimi koreninami izredno globoko v zemljo in more od tu dobiti še vlago, ko nobena druga rastlina zaradi suše že ne more uspevati.

Splošno zahtevajo vse vrste detelj manj vlage v zemlji kakor pa trave. Tam, kjer trave zaradi pomanjkanja vlage le slabo uspevajo, morejo še dobro uspevati detelje. Seveda na vsaki zemlji tudi vse vrste detelj ne uspevajo dobro. Tam, kjer mogoče uspeva in daje precej dobre pridelke esparzeta, zaradi težke in nepropustne zemlje ne uspeva več lucerna.

Vse vrste detelj zahtevajo mnogo apna v zemlji. Vse detelje vsebujejo razmeroma mnogo apna in je zato detelja kot sveža krma ali kot seno izvrstna krma za naše domače živali in zelo ugodno vpliva ta krma na tvorbo kosti.

Apno morajo seveda detelje črpati iz zemlje in je zato potrebno deteljam obilno gnojiti z apnom.

Razcvetje deteljnih rastlin s svojimi metuljastimi cveti je kobulasto oziroma glavčasto ali pa tudi grozdčasto. Pri travah oploja travno cvetje veter, ki prenaša cvetni prah, pri deteljah pa opravljajo to delo žuželke in med njimi še zlasti čmrliji, ki so zato velike važnosti za kmetijstvo.

Oplodje deteljnih rastlin, ki obdaja okroglo ali pa pelodičasto seme, je dvolutni lusk ali strok. Zato imenujemo metuljnice tudi stročnice.

Detelje so izredno bogate na beljakovinah in so seveda zato redilnejše od krmnih trav. Detelje dajejo v splošnem tudi večje in zanesljivejše pridelke in tudi v sušnih letih še razmeroma dobro obrodijo.

Splošno je razširjena vera, da prinaša štiriperesna detelja srečo. Še večjo srečo pa prinaša navadna triperesna detelja, ako jo imamo dosti na njivah in na skednju. Izredno dobra je še čisto mlada sveža in suha detelja za vse vrste mladih živali. Dobra je sveža in suha detelja za molzne krave, dobra je suha detelja za delovno živino in za pitanje goveje živine. Deteljno seno more kot krma zelo dobro večkrat nadomeščati razne vrste žita.

Glejmo zato, da bomo imeli vsako leto vsajeno njivo zasejano z deteljo in mislimo že zdaj na to, kje si preskrbimo dobro seme, da bomo drugo leto sejali čim več detelje.

HROMI PAVLEK

(Nadaljevanje s 5. strani)

f) Čim popuste bolečine, kar se zgodi navadno po 10—14 dneh, naj se začne po malem s pasivnimi in nato aktivnimi gibi prizadetih udov in ohromelih mišic: Kopeni, masaža, elektriziranje itd.

Po zdravljenju na gornji način navadno že po nekaj tednih izgine ohromelost in otrok se s 6. tednom lahko vrne iz bolnišnice zdrav domov. Le v izjemnih primerih je potrebno daljše zdravljenje.

Pri bolnikih, ki so bili pravočasno in skozi primerno dobo zdravljeni po gornjih navodilih, sploh ne pride do ortopedskih operacij, ki so bile po starejši metodi zdravljenja pri marsikaterem bolniku potrebne.

Ker je v okolici bolnika navadno več oseb okuženih ali lahko (neopazno) obolelih, zato se v družinah in raznih mladinskih zavodih priporoča dati vsem mladim osebam skozi tri dni po 3—6 tablet sulphatiazola ali podobnega sredstva, kar odredi zdravnik.

Za vse bolezni dihal pa tudi za otroško ohromelost vemo, da se prenaša predvsem s kapljično infekcijo, zato je potrebno, da se možnost okuženja s kapljicami omeji. To se najlažje prepreči, ako uporablja vsaka oseba, ki kašlja ali kiha, robec, s katerim se onemogoči, da bi se kapljice širile naokrog in raznašale kužne kalle.

Z upoštevanjem gornjih nasvetov vsak izmed nas lahko pomaga, da bo čim manj ljudi obbolelo za otroško ohromelostjo in da bo čim manj obolelih ostalo hromih kot »Hromi Pavlek«.

JANEZ JALEN:

Ovčar Marko

6.

In niso vedeli, ali bi pomagali Podrobarju in Tevžu ali bi se jima smejali. Pred njima je namreč stal Volkun in jima ni dal stopiti s praga. Volkuna so pa vsi imeli radi kakor vsakega res dobrega psa.

In Tevž bi prav gotovo drugič ne bil izpregovoril, če bi bil vedel, kako veselo novico bo povedal Marku. Novico namreč, da bo on tretjinek in da ni prehitel Joka, ki bo pasel Blažnikov trop. Da bi bolj mirno odgovoril — saj bi bil najrajši objel Tevža za njegovo sporočilo — je poskočil nazaj čez vodo in še nekaj korakov stopil do Rotijine hiše: »Čudim se, zakaj se znašata nad mano. Kakor bi ne vedela, da je do sedaj, kar ljudje pomnijo, veljalo:

Svet' Mart'n
ukaže pastirjem po vs'm;
svet' Florjan
pa vsak'mu na svojo stran.

Po svetem Florjanu pa le po meni, če bom še za poljem pasel. Pa že davno prej ne bom, če bo trava tako lepo poganjala, kakor je začela.

Pred vrati in v oknih je bilo vse tiho. Celo rahel smeh je hušnil na vas. Marko je razumel, da se je misel: »čakaj, fant, ne boš lahko pasel!« izprevrgla v drugo: »fant ima prav.«

Podlipnik je bil pod noč nasajen. Cenek se mu ni nekaj prav obrnil. Prepričani vasi ga je še bolj razdražil. Zaprl je ovčjak, da ustavi jarce na dvoru in jih zunaj pre-

gleda. Komaj so se zgnetle prve vrste skozi leso, se je že lotil Marka: »Le počemu prenašaš napol crknjena jagnjeta skozi vas, da se nam ljudje smejejo. Za plotom bi ga bil pustil.«

Marko se je branil: »V Rebrbi bi ga ponoči vzel volk.«

»Prava reč. Bi ti ga vsaj jutri ne bilo treba zagrebat. Mislíš, če v ovčjaku pade, da ti ga ne bom vstel med zapasene?«

Marko bi najezanemu gospodarju najbrž ne bil nič odgovoril, ko bi ne bila prišla prav takrat k vodnjaku po vodo Ančka. Ali je slutil, da se bo potegnila zanj, ali pa ji je hotel pokazati, da se ne da kar tako, tega še sam ni vedel, ko je ugovarjal: »Pred svetim Jurijem in po svetem Klemenu mi ne boste šteli nobenega, naj pade doma ali na paši. Od svetega Jurija do svetega Klemena sva se pogodila.«

Pa se je res potegnila Ančka za Marka: »Ata, nikar po nepotrebnem ne puščobuj te.«

Podlipnika je bilo skoraj sram in ni vedel, kaj bi še rekel. Rešil ga je Jernej, ki je tudi čez dan z vrta opazoval v Reber in ki ni preslišal Podrobarjevega vpitja na vasi. Ni lahko šel, pa je moral, ko ni zjutraj fanta poučil tudi o tem. Ves čas, ko se je trudil ob palici, da bi kar mogoče dobro šel, si je ponavljal, da je res že star, ko vse pozabi. Prišel je vendar še v prave čas, da je segel v besedo:

»Prav imaš, deklíč. Kakor bi ata ne vedel, da se vsako leto kako jagnje, ki se še ni paslo, nažre zelenih listov izpod kurjic. Nikar letos po vsem stradanju. Lanenega olja prinesi, pa ne bo padlo nobeno jagnje ne gospodarju ne ovčarju.«

»Veš, Jernej, če sem vzrožil, sem zato, da se fant navadi. Pokaži mu, da bo drugo

leto vedel,« se je izgovarjal Cena in odšel h konjem.

Jernej pa se je ustopil na sredo dvora in poklical Volkuna. Jarci so ga gledali in čakali. »Volkun, poženi!« je ukazal Jernej in zažvižgal na kljuko. »Poženi! Poženi!«

Pes je podil trop po dvoru naokrog. Obolele živali niso zdržale in niso mogle prav nikjer drugod zaostati nego pri Jerneju na sredi dvora, kakor se nabere vse slabo žito na sredi rešeta, ker ga odrine od oboda težko, zdravo zrnje.

In Jernej je znal; škoda, da je opešal.

Zdravim jarcem je odprl Marko ovčjak. Zagrmeli so vanj, da bi se bili skoraj med vrati, kakor so bila široka, zagolgnili. Bolne je pregledoval Jernej in tem, ki jih je napenjalo, sta z Markom vili olja, drugim sta namazala rane na nogah, ker so se nastopili, in spet drugim je bilo treba puščati kri.

Nekateri so imeli črve v nosu. Zalegal jih jim je obad. Otrresali so z glavami in v diru jim je hitro zmanjkalo sape. Pa jih je kljub temu ukazal oča do večernega zvočenja poditi po dvoru. In vsi upehani niso smeli prenočevati v ovčjaku. Izkihali bi obadove ličinke v gnoj in ta zlodejev zarod bi se zaril in redil naprej. Pa naj zleže črv, če more, v trdež na dvoru, na katerega in s katerega so tolikokrat vozili s težkimi širokoplatišnimi parizarji. Če bodo kakega pozabile pobrati zjutraj kure, ga bo že sonce speklo čez dan.

Volkun je seveda moral ostati na Podlipnikovem dvoru in Cena je spustil iz konjaka tudi oba svoja psa in jima pripel gradanice. Saj se volcje letos menda ne bodo več pritepli do vasi; pa če bi se?

Marko je počakal večerje. Tudi Jerneja je vabila Anca, pa ni hotel čakati, kozarec vina pa, ki ga mu je natočila, je prav rad popil. Kakor bi se bil otresel nekaj let, je šel proti domu; redkokdaj se je oprl na palico. Ali ga je vino poživilo ali se je pri jarih razživil? Jernej — ovčar.

Ko pa je sedel doma k peči, ga je spet objela prejšnja trudnost.

»Pa sem se res postaral.«

»Marko? Zmogel bo. Kako se je postavil Podlipniku po robu, ko ga je hotel za jagnje.«

»Ljubi Bog, ti že veš.«

Marko je ležal pod strešnjo. Pri redkem pažu si je bil postlal, da je, kadar ni spal, prisluškoval na vas, na polje v Reber in Peči.

Da bi danes spal. Kako! Položil je bil robevnico poleg sebe in če nastane ravs na Podlipnikovem dvoru, še cokol ne bo natičkal. Ležal je pa kar oblečen. Pa saj ne bodo več prišli volcje letos v vas.

V polju nekje se je oglašil čuk; za Skavalico je zaukala sova.

Pod Skokom je zalajal lisjak. Dež bo. Prav je. Izpral bo pajčevine iz ruše, potem bo čez noč vse zeleno. Ko bi še vsaj po Pečeh pognala trava, da se ne bo Podrobar ujedal.

Kakor bi odsekal, je utihnil lisjak in v melu je zahreščal pesek pod raztegnjenimi skoki. Marko je planil pokonci, napel oči skozi špranjo v pažu, pa ni mogel razločiti ničesar. Kako neki; skozi temo čez vso Reber v Peči! Gramoz je završal v vrtnicu, obupno je zapihal lisjak in vse je utihnilo.

»Prav gotovo. Volk je ujel lisjaka.«

Izpod domače lipe

TINJE

Tinčani smo zelo skromni ljudje in najraje sami zase tiho in neopazno živimo ter se ne brigamo mnogo za druge, kar je danes zelo redka pa hvalevredna navada. Tudi ne obešamo na veliki boben vsega, kar se pri nas zgodi. Ta naša skromnost je tako velika, da ne bo prav nič trpela, če danes spet po dolgem času eno rečemo.

Vojna leta, ki so opustošila ves svet, so tudi v naši fari pustila svoje pogubonossne sledove. Kakor pravi slovenski pesnik Simon Gregorčič: Čas vrtil se neprestano, seka rane in celi — je res. Čas bo zacelil vse rane, toda tistih, ki so pustili svoja življenja na bojnih poljanah ali pa so izhiral po raznih koncentracijskih taboriščih in se v zadnji težki uri spominjali svojih domačih, ne bo več nazaj. Mnogim pa, ki so se sicer vrnili iz tega strašnega trpljenja in jih spreletava groza ob spominu na čase, ko so bili podobni bolj živalim kakor ljudem, je to življenje pustilo sledove za vse življenje. Mnogo je prišlo nazaj pohabljenih in neozdravljivo bolnih. Toda kljub vsemu temu je njihovo srce za-drhtelo od radosti, ko so spet po dolgem času zagledali domače, rojstno hišo in zelena polja.

Naš namen danes pa ni navajati samo žalostnih dogodkov. Tu pa tam se zgodi pri nas tudi kaj veselega. Nekaj takega so bile zelo številne »ohceti«, skoraj vse iz uglednih kmečkih hiš. Jasno je, da mora biti na »ohceti« fletno in veselo, sicer ni »ohcet«. Toda zdi se, da je nekaterim tega veselja še vse premalo. Nekateri bi radi kar naprej imeli stalno veselje in plesali vse noči in pri tem razgrajali. Takih »običajev« ni noben pameten Tinčan vesel. Pač pa smo bolj veseli, da je naša šola postala zopet dom prave in dobre izobrazbe. Kar tiče slovenskega pouka, je storjen šele začetek in je še vse v razvoju, ne manjka pa dobre volje in prizadevanja, da bi se razmere glede slovenskega pouka izboljšale in da bi slovenski jezik dobil mesto v šoli, ki mu gre. Začetek je težak, toda z dobro voljo in uvidevnostjo bodo tudi te težave premagane v zadovoljstvo obeh strani. Ker živimo v času pomanjkanja v vsakem pogledu, se to pozna tudi na naši šoli. Velike težave pri pouku dela to, da primanjkuje učnih pripomočkov, ki so za pouk mladine neobhodno potrebni, če učitelj hoče pouk prikazati nazorno in tako, da je učencu čim bolj razumljiv in zanimivo.

Da so naši otroci pridni, so že večkrat pokazali lansko leto in tudi letos. Posebno letos so se izkazali. V mnogih krajih so priredili materinske proslave. Ker naši otroci niso hoteli zaostajati za drugimi in so se hoteli svojim mamicam tudi izkazati hvaležne, so priredili tudi sami materinsko proslavo, seveda so jim pri tem pomagali veliki. Poleg tega so se pridno udeleževali šmarnične pobožnosti in kar je največ vredno: bili so skoraj glavni pevci. Pravi otroški praznik je bil dan prvega obhajila, ki je bil preteklo nedeljo in jih je prvič pristopilo k obhajilni

mizi 37. Otroci, ki so že bili pri prvem obhajilu, so svojim mlajšim tovarišem med mašo prepevali, kar je lep praznik še posebno naredilo slovesnega in prisrčnega. To je bilo za otroke in starše res veselo in praznično doživetje.

Nazadnje naj omenimo še to, kar bi morali na prvem mestu in že preje: Naš gospod prošt Anton Benetek je obhajal 19. maja sedemdesetletnico. Njegova prisrčna ljubeznivost tako osvoji vsakega človeka, da se ves srečen počuti v njegovi bližini in družbi. To, modrost, življenjska izkušnost in marljivost plemenito in blagodejno izpolnjuje vse dosedanje življenjske gospoda prošta. Njegova izredna ponažnost pa je vzrok, da je prav na tiho praznoval ta jubilej sam zase. Tem bolj glasna pa je srčna želja vseh dobrih faranov in njegovih prijateljev ter znancev: Gospod prošt, Bog Vas ohrani še dolga leta tako zdravega in evrstege!

Toliko naj bo za danes iz Tinj. Kaj pa bo pri nas 15. avgusta, o tem pa enkrat prihodnjič.

DVOR PRI PLIBERKU

Spet se enkrat oglašamo iz naše vasiče sredi polja, izpod sive Pece. Najprvo naj povemo, da nismo samo v mesecu maju opravljali šmarnic, ampak tudi ves mesec junij smo vsi pridno hodili k pobožnosti. Hvala gre zato predvsem prečastitemu gospodu župniku. Še posebno smo hvaležni gospodu kaplanu, ki je skoraj vsak večer z veseljem prihitel med nas in naša vrla dekleta učil peti. Na svoje ljudsko petje smo lahko ponosni, saj je edino v naši župniji. Petje seveda ni bilo vedno na višku, vendar smo vseeno veseli, da je mladini bila dana možnost peti v materinščini. Pred vojno je naša vas imela svoj moški zbor, ki pa ga je vojna tudi »zbombardirala«. Da se zbor ponovno ne oživi, je nekoliko vzrok v tem, ker je nekaj pevcev stopilo v zakonski jarem in sedaj ven ne morejo in ne smejo, ker jih ženske doma držijo. V gospodarskem pogledu smo napredovali toliko, da smo dobili električno razsvetljavo. Dolga leta si želimo tudi dobre pitne vode, ker moramo sedaj uporabljati vodo iz potoka Bistrice, ki je zelo nečedna in nezdrava. Upamo, da bodo merodajni enkrat le poskrbeli da bomo prišli do vodovoda in tako do dobre in zdrave pitne vode, ki je pri nas gotovo ne manjka.

MELVIČE

Enajst let je že minilo, kar je bila pri nas poslednjič birma. Zato ni čudno, da smo se letos z vso vnemo pripravljali nanjo. Bilo je lepo in še prav posebno je bilo lepo ljudsko petje, ko je vse zbrano ljudstvo skupno prepevalo. Zlasti lepo je bilo, ko so dan poprej, ko je prišel Prezvizišeni, šolski otroci pozdravili nadpastirja. Pozdravili so ga enoglasno v slovenskem jeziku. V nemškem jeziku je Prezvizišenega pozdravila neka deklica. Pri maši je Prezvizišeni pozdravil v začetku pridige vernike v slovenskem jeziku, kar je bilo vernikom zelo všeč. Ker je bila to edina birma v dekaniji, je razumljivo, da se je od vsepovsod zbra-

lo mnogo novih birmancev. Vseh skupaj je bilo 85. Birmanci so bili iz župnij od Podkloštra do Šmohorja, razen iz Bistrice in St. Pavla. Ker je bila birma za vso dekanijo, se je zbralo tudi mnogo duhovščine in sicer enajst duhovnikov. Samo eden ni mogel priti, ker je bil bolan. To je bil za našo župnijo res sončen dan, v naravnem in nadnaravnem oziru.

ŠMIHEL NAD PLIBERKOM

Otroška prireditve nam je na praznik Sv. Petra in Pavla še kar dobro uspela. Sicer smo bili od sedaj navajeni na bolj uspele otroške prireditve, pa zaradi kratke priprave je tudi uspeh zadnje še kar zadovoljiv. Tokrat so nastopili skoraj samo majhni otroci. Spored prireditve je bil sledeč:

1. Venčarica: otroci med petjem okrasijo kip Srca Jezusovega.
2. Deklamacija: Bratci in sestrice. To si ti, moj Jezus.
3. Otroški orkester: Hvali svet Odrješnika. Na nebu in na zemlji.
4. Govor.
5. Deklamacija: Ali veš, naš Jezus mali. Pesem o deklici Imeldi.
6. Otroški zbor: Kdo te ptiček mali. — Sijaj, sijaj, sončece. — Šmentana muha. — Veseli otroci. — Piščalke piskajo. —
7. Otroški orkester: Nekaj poskočnih.
8. Otroška igra: Vrnitev.

30. junija se je v Večni vasi poročila Radarjeva Micka, Marija Ferra. Odločila se je postati življenjska družica Francu Konečniku iz Vogrč. Micka je bila več let vzorna članica dekliške Marijine družbe, letos pa je pristopila še k tretjemu redu. Vaška dekleta jo bodo zelo pogrešala zlasti pri pletenju vencev za njihovo podružno cerkev. Tudi ženin je doma iz verne slovenske družine in je dobil svojemu domu res primerno nevesto. Bog naj rosi obilo blagoslova na njuno skupno zakonsko življenje!

Poleg tega smo pred kratkim doživeli še tri druge poroke: Tevžejev Lojze iz Šmihela se je poročil s Feratovo Milko iz Bistrice, Pajankov Lojze iz Strpne vasi se je ustavil pri Piskovi Micki iz Strpne vasi, Kordeževemu Gašperju iz Breške vasi pa je srce obviselo na Zdovčevi Štefki iz Strpne vasi. Vsem obilo sreče!

GORJANE

Ko bo gorjanski župnik pisal zgodovino svoje fare in svojih faranov ter opisoval vesele in žalostne dogodke, ki so se zgodili pod njegovim župnikovanjem, bo gotovo z največjim veseljem zapisal kot najpomembnejši dogodek dan 6. julija 1947, ko je bila na ta dan nova maša v Gorjanah, ki jo je pel domačin Franc Mörtl iz Gorjan. Ta dan je bil tem pomembnejši, ker je bila to sploh prva nova maša v tej župniji. Nikjer v zgodovini fare ni zapisano, da bi kdo v Gorjanah še pel novo mašo. Zato se je vas na to slovestnost tudi primerno pripravila. Hiša je dobila novo lice in mlaji so pozdravljali novomašnika, ki je moral prestati mnogo ovir in težav, preden je dosegel svoj cilj in postal novomašnik. Za vodilo v duhovniškem poklicu si je izbral prelepe besede iz sv. pisma: »Glej, prihajam, da izvršim, o Bog, tvojo voljo«.

Ze zgodaj zjutraj so ljudje hiteli v Gorjane — nekateri peš, drugi na vozovih in

kolesih — da ne bi kaj zamudili in bili od začetka do konca prisotni pri novi maši. Zbirali se v gručah, se pogovarjali in vsak se je ustavil pred hišo, v kateri je bil rojen novomašnik. Pred hišo so stali mlaji, do vežnih vrat pa je bila razprostrta preproga. Hiša je bila od zunaj in znotraj prenovljena, da je mogla dostojno sprejeti novomašnika. Ljudje so se počasi odpravljali na vrt, kjer je bil postavljen oltar in čakal, da pride novomašnik in daruje Bogu svojo prvo daritev v pričo svojih staršev, bratov in sester ter vseh faranov. Zgoraj na hribčku pa je pozdravljala novomašnika in vse farna cerkvena, kjer naj bi bila nova maša v primeru, če bi bilo slabo vreme.

Tako se je zbralo okrog 2.500 ljudi in čakalo novomašnika, ki je prišel v spremstvu številne duhovščine, belo oblečenih deklic, domačih in prelepih ziljskih narodnih noš, ter stopil pred oltar Gospodov. Njegova duša pa je pela psalm: »Moja duša poveljuje Gospoda«. V zbrani pobožnosti se je ljudstvo zatopilo v molitev. Pevski zbor pod vodstvom domačega organista Mesnika Petra je pel latinsko mašo in široki zvoki korala so se stapljali s pobožnimi srci, ki so prosila Boga blagoslova in miru. Pobožno zatopljena duša je zaslutila začetek večnosti in blagoslov večnega miru, ki ga človeška duša na svetu išče in ga najde šele takrat, ko se združi z Njim. Potem je stopil na oder slavnostni pridigar g. Jank Ludvik, župnik iz Radiš, in v prelepih besedah spregovoril zbranim faranom. Marsikatero oko se je orosilo. Zlasti ganljivo je bilo, ko se je obrnil z nagovorom do staršev, brata in sestre. Najlepše pa je bilo, ko je novomašnik podelil Telo Gospodovo svoji materi, očetu, bratu in sestri. Takrat so bile pozabljene vse minule bridkosti in Bog je v tem samem trenutku poplačal vse skrbi. Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis - Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas. Mirno in globoko se je razlival psalm v srcih zbranih v Bogu. Nad vsem pa je plaval opojni vonj belih lilij z oltarja in mir ter blagoslov božji.

CELOVEC

»Koroška kronika« je že v eni prejšnjih številk poročala, da je deželna vlada z novim odlokom z dne 22. maja razveljavila vse odredbe Hitlerjevega režima, s katerimi so bile ukinjene slovenske posojilnice in da veljajo stari odbori in se s tem postavi-jo stare zadrage.

Za posojilnico v Celovcu je nastal nov položaj. Na podlagi prvega odloka vlade je obnovljena celovška posojilnica s starimi pravili, deloma s starim odborom in starim imenom. In sedaj, ko so zopet skupno obnovljene vse združene posojilnice, je z drugimi vred obnovljena tudi »Posojilnica Celovec«. Tako zdaj ta dvakrat obstoja. To pa ni mogoče. Prenehati mora ena ali druga. Obveljati mora stara, ker bi se pri novi lahko zgodilo, da bi ljudje, ki so kupili posojilnična posestva, nastopili in trdili, da nova posojilnica nima pravice do stare zemljiške lastnine. Da bi se vse to čim bolj na kratko uredilo, je za 27. julija letos sklican izredni občni zbor posojilnice in sicer dopolndne ob pol desetih. Če bi ob napovedani uri ne bilo zadosti udeležencev, bo čez pol ure drugo zborovanje, ki je sklepčno ob vsaki udeležbi.

Marko bi sam ubil lisjaka, če bi ga le mogel. Tisti večer pa mu je bilo žal zanj; ni privoščil volku: »Mrha, beštja, še vedno si upa tako blizu k vasi.«

Naj le nastane ravs na Podlipnikovem dvoru. Še bolj si je pripravil robevnico, da jo bo pobral le mimogrede.

Marku je bilo težko, pa spet ni vedel zakaj.

Da. Ančki, ker se je zanj potegnula, bo prinesel poleti rož z gora.

Dež je začel drobiti na streho in Marku so se oči same zaprle.

V spanju je pasel jarce v tako visoki travi, da se jagnjeta niso videla iz nje, in zelo ga je skrbelo, ali bo prignal zvečer vsa domov. Pa je bila kar nenadoma pri njem Podlipnikova Ančka, hudo zrasla, odkar je ni videl, in jagnje je imela v naročju kakor sveta Neža, jagnje, ki se je s takim glasom kakor otrok pogovarjalo z Ančko.

Dež je šel vso noč in ves naslednji dan. Še isti teden je zelenje zagrnilo polje, Reber in Peči. Drevje po vrtovih in mejah je začelo poganjati.

Pa se še pozebe niso nič bali tisto leto. Da je le sestradana živina mogla na pašo. Hvala Bogu!

3. BEČELE ROJE

Tistega leta, ko je Cena prevzel gospodarstvo in se pred pustom oženil, je hotel imeti Jernej spomladi, preden je gnal v planino, še troje zvoncev, da jih obesi jarcem za vrat.

»Saj jih v nobenem tropu ne poje toliko kakor v našem,« mu je ugovarjal mladi gospodar. »Tudi nimam locnjev.«

»Zvonce daj, locnje bom naredil že sam,« je moledoval Jernej.

»Daj mu jih, daj Cena. Jernej že ve, česa je pri tropu treba, da Bog da srečo,« je potegnil z ovčarjem stari Podlipnik, ki je takrat še živel.

Seveda, obema se je mladi gospodar moral vdati: »Izberi jih, bom že za krave kupil druge.« Oba stara sta čutila, da ni rad privolil.

Jernej se je opravičeval: »Le verjemita, da živina z dokaj večjim veseljem trga travo, če okrog nje lepo pozvanja. Saj tudi konju, ki hoče piti, požižgaš, pa potlej izprazni poln škaf.« In že je poskušal zvonce, kateri mu bo prav pel.

Stari ga je ugenil: »Je že res o konjih, za jarce pa ne vem. Mislim, da tebi le všeč ne pojejo na jarče vratove postavljene orgle.«

»Zakaj bi ne prikupil še nekaj piščali, da bodo potlej v tropu vsi glasovi. Saj sama dobro slišita, kako v cerkvi vsaki pesmi nekaj manjka, odkar se je Podlipnikov Cena oženil in Ance ni več med dekleti na koru.« Jernej se je hudomušno nasmešnil in odšel z odbranimi zvonci čez prag.

Največ zvoncev je pelo v Podlipnikovem tropu in v nobenem drugem se niso tako ujemali kakor v Podlipnikovem.

Marko je že vse zvonce porazdelil in obesil jarcem, le veliki, za katerim potegnejo vsi manjši, je še visel na veliki leseni ključki v veži.

Pod njim je bilo zloženih celo krado vreč in na vrhnji je ležalo do tucata nabrušenih škarij za jarče strižo.

K Podlipnikovi mizi je sedlo zjutraj poleg domačih poslov tudi več najetih, da ostrijejo največji trop v srenji, vsega en dan. Zopet se je hotel Cena ločiti od drugih. Dolgo je čakal, da pokaže, kako mu nič ne manjka denarjev in lahko striže še-

le takrat, ko so nekateri pomladansko volno že poprodali. In pa — ženske bodo volno dokaj laže oprale, če jo je na koži nekajkrat izpral prej dež.

Med najetimi je bila tudi Primoževa Rozalka, ki tujih jarcev sicer še nikoli ni strigla, pač pa so jo hvalili, kako lepo je posnela volno z domače ovce. Podlipnica jo je naprosila, da bi Ančka, ki pojde prvič s škarijami in plažovtom v Reber, imela vrstnico. In še Manica je prišla z njo, da bo odganjala ostrižene jarce nazaj k tropu.

Marko, ki je med jedjo ves čas nekaj razmišljal, se je komaj napol pokrižal, pa je bil že zunaj. Drugi so šele dobro vstali, ko je v veži zapel veliki zvonec.

»Aha, snel ga je. Le kateremu jarcu ga bo obesil?«

Na dvoru je veselo zacvilil in zalajal Volkun in poskakoval okrog Marka, ki je šel najprej zapirat lesa, da ustavi trop na dvoru.

Pred vežne duri je prvi pritekel iz hiše Cenek, za njim Manica. In dekile in hlapci in strižači in strižačice in Ančka, vsi so prišli. Iz veže pa sta pogledovala gospodar in gospodinja.

Na kateri vrat ga bo obesil?

Podlipnika, Cena in Anca, bi zamerila Marku samo takrat, če bi prezrl ves trop in izbral Primožovo ovco. Pa je imela tudi Anca svoje jarce in še precej, saj jih je kar tucat dobila za balo.

In Cenek in Ančka sta imela svoje. Ni sta odnehala, dokler jima ni odstopil oče ali mati kako posebno lepo jagnje. Sedaj nista več moledovala, saj sta vsako leto sama priredila več jagnjet, prodala že od-

rasle jarce in sama gospodarila z denarjem.

Nad dvorom so cvrčikale in se trepetaje pozibavale lastovice, katere so preplašili od vodnjaka, kjer so pobirale lužo in gradile in popravljale gnezda pod podstreškom.

Volkun je pozorno obstal pred ovčjakom. Marko je odprl vrata. Kakor se vsiplje iz kmečke kašče skozi zatvornico žito v mer-nik, tako so se vsipale vrste jarcev na dvor.

Marko se je zanesel na Volkuna. Sam je prešel dvorišče in obstal pri lesi. Veliki zvonec mu je nabijal v roki.

Cenek se ni mogel zdržati. Pritekel je k njemu in ga zaprosil: »Marko, obesi ga mojemu črnemu kostrunu!«

»Saj že nosi zvonec.«

»Pa mu tega snemi in daj velikega.«

Ni za to, Cenek.«

»Daaj, Marko!« je moledoval Cenek.

Marko pa je že ujel za volno veliko pisano ovco iz prve vrste, ji stisnil glavo med kolena in ji tako ročno pripel zvonec, da bi se bil oča prav gotovo dlje zamudil, kakor je bil najboljši ovčar.

Cenku se je vteknilo, da ga Marko ni uslišal, pa mu je oponesel: »Saj vem, da imaš Ančko rajši kakor mene.«

Pred durmi so se vsi zasmejali, Marko pa, ki ni vedel, da je velika pisana ovca Ančkina, je začutil, kako mu hiti kri v glavo. Naglo je odprl lesa in stopil pred trop, da je prej zginil za vogalom.

Zardela pa je tudi Ančka, ki se je urno skrila po opravkih v kuhinjo. Anca, mama, je stopila za njo in čeprav se je deklič vedno obračal od nje, ji ni mogla prikriti zardelega obraza.

(Dalje prihodnjič.)

RADIO CELOVEC

NAČRTNA GERMANIZACIJA
naše zemlje v 10., 11. in 12. stoletju
(Nadaljevanje.)

Iz imena človeka še ne moremo vedno ugotavljati njegove narodnosti. Znani so primeri, ko ima oče nemško, sinovi pa slovensko ime. Nekateri kraji imajo v listinah že dvojno ime, prvotno slovensko in nemško. Tako je zgornještajski Rotenmann označen leta 1048 tudi s slovenskim imenom Cirminah, ki pomenja ljudi, stanujejo ob reki Crmeni (to je »rdeča reka«, človek ob njej je »roter mann«, Rotenmann).

V doline in ravnine okoli Gradca, Wildona in Lipnice, v gričevnat svet ob zgornji Rabi in Labnici, ki je bil za naselitev mnogo vabljivejši od zgornještajskega planinskega sveta, se je — podobno kot v odprto in plodno spodnjo Koroško — vrgel nemški kolonizatorični val s posebno silo in povzročil, da so se ti predeli primeroma hitreje germanizirali kot zgornještajski. Vse kaže, da se je tudi na štajerskih tleh ohranilo v visokogorskih predelih ob Anži in zgornji Muri slovenstvo bolj vztrajno kot v gričevnatem in nižjegorskem svetu ob srednji Muri. Močna nemška kolonizacija v teh krajih je pretrgala teritorialni stik med še dolgo živim slovenstvom na zgornjem štajerskem in Slovenci v Slovenskih Goricah ter ob Dravi. V ožji in širji okolici Gradca so prav pogosto krajevna imena sestavljena z nemškim osebnim (na pr. Rudersdorf — Ruthardova vas, Algersdorf — Aldegerjeva vas, Albersdorf — Adelramova vas). Ustvarila jih je v 11. stoletju kolonizacija Nemcev pod vodstvom zemljiških gospodov, ki je bila tako izdatna, da je po številu prebivalcev in nemških krajevnih imen kmalu prekosila Slovence in slovenska imena krajev. Gotovo se ni to zgodilo že v nekaj desetletjih. Tudi v krajih najmočnejše kolonizacije traja germanizatorični proces nekaj stoletij.

Južno od Lipniškega polja, Kozjaka in Karavank so se Nemci tudi v času največjega dotoka, to je v 10. in 12. stoletju naseljevali v neprimerno manjšem številu. Predvsem se niso semkaj selile večje množice nemških kmetov, v čemer je iskati enega glavnih vzrokov, da je ta del naše zemlje ohranil svoje slovensko prebivalstvo do današnjega dne. Tudi v štajersko Podravje, v Savinjsko krajino, na Kranjsko, v Istro in Furlanijo so prihajali in se selili nemški plemiči in duhovniki in z njimi večje ali manjše število hlapcev in služinčadi, ali nemških kmetov v večjem številu ni bilo v te kraje. Kar se je tod naselilo seljakov v času velike nemške kolonizacije, so se obdržali v svojih vaseh kot jezikovni otoki med Slovenci in bili kot taki zapisani prej ali slej slovenizaciji. Naj omenim dvoje pozorišč nemške kmečke kolonizacije te vrste, po strogem načrtu izvršene na ravninskem svetu, pokritem prvotno z gozdom, ki so se ga Slovenci ob naselitvi rajši izogibali. Prvo je na Dravskem polju na desni strani Drave med Mariborom in Ptujem, kjer so se od druge polovice 10. stol. dalje poleg slovenskih kmetov na zemlji Spanheimceev in solnograškega nadškofa naseljevali tudi nemški kmetje. Drugo pozorišče podobnega kolonizatoričnega postanka in načina je Sorško polje med Kranjem in Škofjo Loko, kamor je verjetno proti koncu 10. stol. naselil freisinski škof svoje bavorske kmete. Tudi drugod na ravninskem in prvotno z gozdom pokritem svetu najdemo podobno po načrtu izvedeno kolonizacijo, nastalo v prvih stoletjih po madžarskih navalih.

Močna nemška ekspanzija na jug sega v 10. in 12. stoletju še daleč preko slovenskih meja. Tudi Istra in Furlanija sta od druge polovice 10. stoletja deželi, kamor se naseljuje in kjer v veliki množini pridobiva zemljo in imetje plemstvo ter cerkve iz severnih nemških krajev. Vrsta gradov z nemškimi imeni ob severnem robu furlanske ravnine je še danes priča one dobe, ko se je usipal v Furlanijo močen tok nemškega plemstva in duhovščine in je na ozemlju oglejskega patriarha ter na njegovem dvoru prevladoval nemški vpliv. Na stolici oglejskih patriarhov in v mnogih istrskih škofijah sede prav do srede 13. stoletja cerkveni knezi nemškega rodu. Furlanija ima do 13. stoletja ožje politične zveze s severnim zaledjem kot s sosednjimi italiskimi pokrajinami.

Proti velikim nacionalnim in teritorialnim izgubam, ki so jih Slovenci počeli od druge polovice 10. stoletja morali nasproti Nemcem in Madžarom utrpjeti, stoje le majhne pridobitve. Preko mejnih črt, doseženih v prvih stoletjih po naselitvi, so se razširili v pomadžarski dobi Slovenci edinole v Furlaniji. Vzporedno z dotokom nemškega plemstva in duhovščine gre od konca 10. stoletja v ravno Furlanijo tok slovenskega kmetijskega prebivalstva. Fur-

govori po časopisu

lanski kmet kaže le majhno odporno silo nasproti slovenskemu prišlecu, klicanemu v deželo po oglejskem cerkvenem knezu, ki mu je bilo mnogo na tem, da dvigne po velikih madžarskih opustošenjih 10. stol. strto gospodarsko moč dežele. Slovenski kmet-kolonist mu je zato dobro služil. Posebno v območju velikih nekdanjih madžarskih navalov, od ustja Vipave v Sočo, pa še preko Tilmenta nastaja od konca 10. stoletja naprej vrsta slovenskih vasi, od katerih nekatera s svojimi imeni še danes spominjajo na nekdanje slovenske stanovce (prim. Gorizzo, Goricezza, Lonca, Virco, Gradiscia, Belgrado, Sella). Tudi v furlanskih krajih s povsem neslovenskimi imeni se v 12. stoletju imenujejo kmetje z najlepšimi slovenskimi imeni (Mestibor, Dragovid, Beliša, Zdegoj, Dragoslav itd.) Vasi sredi med romanskimi naselbinami se nazivajo po stanovalcih slovenskega rodu (Medea Selaboniva, Versa Selabonica, Sanctus Vitus de Selaboniceus, Slavons, Pasian Schiavonesco). Vendar se te slovenske kolonije, neskljenjene in ločene od glavnega narodnega telesa, niso mogle obdržati sredi romanskega življa, ki jih je obdajal od vseh strani. Najkasneje v poznem srednjem veku so propadle.

Tako je bilo torej življenje našega naroda v 10., 11. in 12. stoletju in tako sistematično delo velikih sosedov, ki so hoteli, da bi postala naša zemlja njihova last; hoteli so ubiti našo besedo in pesem v vaseh in mestih. A v nadaljnjih stoletjih je naš narod prebolel vse te poskuse in izrezal tuje tvore na svojem telesu.

Načrtna germanizacija se je žal v tistih delih naše domovine, kjer smo bili Slovenci redko naseljeni, obnesla. To je predvsem na Koroškem in severno od Koroške. Tam so se Nemci tako zelo zajedali v naše narodno telo, da so slovensko narodno in kulturno življenje zatrli. To delo raznarodovanja je opravila velika država z velikimi materialnimi sredstvi in z veliko upravno močjo, saj je bil naš narod prepuščen na milost in nemilost brezobzirnemu nemškemu državnemu aparatu.

Vendar je uspelo to delo samo ponekod in samo v zgodnjih stoletjih, ko se še naš narod ni zavedal dobro samega sebe. Končno se je napredovanje ustavilo, kajti narod se je zavedel svojega obstanka. Začel se je neizprosni boj za narodno individualnost in za pravice naroda. V zadnjih stoletjih je potem naša narodnostna meja obstala in upamo, da se tudi v bodoče ne bo več premaknila v slovensko narodno škodo.

POLITIČNI IN SOCIALNI RED STARO-SLOVENSKE DOBE

Ko so zasedli naši predniki alpske, kraške in panonske predele, so jih imenovali sosedje na zapadu in jugu z imeni, s katerimi so vobče označevali pripadnike velike slovanske narodne skupine. V latinskih pisanih virih one dobe so Slovenci »Selavi«, »Slavini« (Schlavani, Slavini), »Winedi«, pri nekaterih pa, ki niso prav ločili med germanskimi Vandali in slovanskimi Venedi, celo Vandali. Od teh označb je nedomače ime Vinedi ali Venedi, ki se pojavi že v prvem stoletju našega letostetja in je v veljavi za Slovane sploh. Z njim so svoje slovanske sosedje radi označevali Nemci ob Donavi in v Alpah. Ime se je v obliki »Windisch« za Slovence ohranilo do današnjih dni. Poleg Vinedi, Venedi ali Vindi so pa Slovenci — prav tako kot drugi Slovani — že v najstarejših ohranjenih pisanih virih označeni kot »Slavini« (Slavani, Slavini); »Slovjane«, v ednini »Slovjennin«, so se Slovani sami imenovali. Slovenci so to domačo in za Južne Slované prvotno splošno veljavno označbo prevzeli kot svoje narodno ime, le da so obliko Sloven, Slovani, ob naslonu na žensko Slovenko, spremenili v Slovenec, Slovenci (kakor je n. pr. iz moškega gorjana ob ženski gorjanki nastala oblika gorjanec). Glede prevzema stare domače označbe za Slované vobče so Slovenci šli skupno pot s Slovaki, Slovinci na Pomorjanskem in vzhodnoslovanskimi Slovini pri Novgorodu ob Ilmenskem jezeru. Namesto oblike Slavini (Slovjane) je za oznako Slovanov in z njimi Slovencev prišla v latinskih virih čimdalje bolj v rabo in jo na splošno že v 9. stoletju izpodrinila oblika »Selavi«. S tem imenom se v latinskih virih srednjega veka Slovenec najčešče označuje.

Deželo, katero so naselili Slovenci, se že v virih 9. stoletja imenuje Slovenija (Slavinia). Slovenija je v tem času in tudi kasneje pojem za etnično področje Slovencev. K Sloveniji ne štejejo tuji pisci le Karantanije in Spodnje Panonije in v okviru teh zopet manjših predelov (Zilja, Lurnsko polje na Zgornjem Koroškem,

Dudlebska grofija na današnjem Nemškem štajerskem), marveč tudi druge pokrajine, v katerih so takrat bivali Slovenci. Jezik, ki ga govorijo Slovenci, je slovenski (prvič leta 870. »lingua Sclavanisca«).

Narodno ime začno že v prvih stoletjih slovanske naselitve izpodrivati pokrajinski in zgodovinski nazivi. Kranjska, ki je ostala najbolj slovenska pokrajina, je že piscu 8. stoletja »domovina Slovencev« (Carniola Sclavorum patria). Bolj kot Kranjci so pa bili zapadnemu svetu v zgodnjem srednjem veku znani Slovenci kot prebivalci Karantanije ali Koroške, kakor bi danes dejali. Karantanija je v oni dobi po Slovincih zelo na gosto naseljena pokrajina; ker pa ji gre tudi, kar se političnega pomena tiče, od vseh dežel, v katerih takrat bivajo Slovenci, prvo mesto, začenja, ko pridejo Slovenci v evidenco zapadne Evrope, pomenjati Karantanec toliko kot Slovenec in Karantanija toliko kot Slovenija.

O političnem ustroju, družabnih in gospodarskih razmerah ter materialni kulturi naših prednikov za časa naselitve in v prvi dobi po njej moremo iz sodobnih pisanih virov naravnost le malo razbrati. Posredni viri, kot so jezik, izkopanine, tradicionalna literatura ter primerjava z razmerami pri drugih slovanskih narodih, nam utegnejo do neke mere izpopolniti podatke sodobnih piscev.

Južni Slovani žive po pričevanju piscev iz 6. in 7. stoletja »od nekdanj v demokraciji«, oziroma »brez oblasti v medsebojni mržnji in ne poznajo reda«. Strogo urejene državne organizacije ter vrhovnega in

enotnega vodstva še ne poznajo. Tako je živel ob naselitvi tudi tisti del Južnih Slovanov, ki se je kasneje začel imenovati Slovenci. Kot osnovno družabno edinico, ki so jo naši predniki prinesli iz Zakarpatja s seboj v novo domovino, smemo smatrati rod. Vsi, ki so bili istega rodu, so živeli kot enakopravni člani ene hišne skupnosti. Več rodov, združenih po krvnem sorodstvu in kultu skupnih božanstev, spada pod okrilje enega bratstva. Rodovom na čelu stoje staroste ali starešine. Večje edinice, ki družijo po kulturnih, krvnih, gospodarskih in političnih interesih povezane rodove, so župe z župani na čelu. Župna središča so utrjena gradišča. Mogel je pa tudi en sam rod imeti svojo župo.

Zemljepisni položaj nove domovine z njenimi gorskimi kotlinami in dolinami je, kakor se kaže, v veliki meri vplival na rodovno ter župno razvrstitev in organizacijo med Slovenci. Slovenci so se, se zdi, ob naseljevanju združevali v okviru svojih rodov in žup pogostokrat v predelih, ki so bili že v predslovenski dobi upravne enote in so geografsko sklenjeni ter zaokroženi. Kasnejše nemške grofije in najstarejša farna okrožja so v mnogih primerih nastala zelo verjetno na ozemlju staroslovenskih žup. Frankovski grof ali knez, kakor so naši stari imenovali grofa, je nekak naslednik staroslovenskega župnega poglavarja, medtem ko v nemški dobi označba župan zdrkne na zemljiškemu gospodu podrejenega uradnika. Najstarejši zapisani podatek za besedo župan nam je ohranjen prav s slovenskega ozemlja.

(Dalje prihodnjič.)

Nedelja, 13. julija:

7.30: Jutranja glasba.
18.30: Polurna oddaja.
20.15: »Naša pesem«.

Ponedeljek, 14. julija:

7.15: »Prav vesel v šolo grem«, pouk slovenščine.
20.15: Poročila.

Torek, 15. julija:

7.15: »Nastanek slovenskih krajin«, zgodovinsko predavanje.
20.15: Poročila.

Sreda, 16. julija:

7.15: Jutranja glasba.
20.15: Poročila.

Četrtek, 17. julija:

7.15: »Prav vesel v šolo grem«, pouk slovenščine.
19.30: Polurna oddaja.
20.15: Poročila.

Petek, 18. julija:

7.15: »Delež koroških Slovencev v slovenski literaturi«.
20.15: Poročila.

Sobota, 19. julija:

7.15: Aktualni komentarji.
20.15: Poročila.

Morebitne spremembe bomo objavili pravočasno v radiu.

Obsodbe vojaških sodišč

je obsodilo dne 16. junija sledeče osebe: Avstrijca Straussa Thomasa na dva meseca zapore, ker je posedoval imovino zavezniških zasedbenih sil.

Rumunca Saweljeva Gorga na 2 meseca, ker je ukradel kolo.

Jugoslavana Ahačiča Franca na mesec dni zapore, ker je brez dovoljenja prekorajčil avstrijsko mejo iz Jugoslavije.

Surace Josefa, Surace Ano, Messineo Dimitroja, Messineo Michaela, Messineo Charlotte in Calabro Cosima na mesec dni zapore, ker so brez dovoljenja prekorajčili mejo med Italijo in Avstrijo.

Brezdomca Schukowa Theodorja na dvanajst mesecev zapore, ker je ukradel zapestno uro.

Avstrijce Lakonig Franza na 6½ let, Jergatsch Gottfrieda na 5 let, Krauth Ernsta na 3½ leta in Gruber Walterja na 5 let zapore. Imenovani so poizkušali vlomiti v garažo Kaposi. Medtem ko je Lakonig naperil proti nočnemu čuvaju samokres, sta ga Jergatsch in Gruber potolkla na tla. Krauth je zunaj stražil.

MALE OGLASI

Mlad mizarški pomočnik dobi takoj delo, hrana in stanovanje v hiši. Mizarstvo z malo kmetijo se nahaja na deželi. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike«, Celovec, Funderstraße 1. 309

Ženska delavna moč, s 17-letnim sinom, prevzame službo gospodinje na manjšem posestvu na deželi. Najraje pri slovenski družini. — Helena Uschnig, Post Föderlach, (Podravlje), Damschach (šola).

SLIKE

vseh vrst, povečave in pomanjšanja, umetniške slike, nagrobne slike (po kakršnikoli fotografiji).

VAM NAPRAVI

umetniški atelje

CARL HEDANEK

CELOVEC, Paulitschgasse 13,
tel. 20-90.

Zahtevajte cenike! 392

Če želite slovenski molitvenik, pišite na upravo »Koroške kronike«, kjer boste lahko po 1. avgustu dobili zelo dober molitvenik

KRISTUS KRALJUI

Molitvenik vsebuje tudi mašne pesmi z notami.

Cena: vezani izvod po 10 in 9 šil., broširani 6 šilingov. Naročila pošljite čimprej.

IZREDNI OBČNI ZBOR

Hranilno in posojilno društvo v Celovcu — Spar- und Vorschußverein in Klagenfurt — reg. zadruga z neomejeno zavezo, vabi odbornike in člane na občni zbor, ki bo v nedeljo, 27. julija ob 9 uri 30 minut v posojilničnih prostorih v Pavličevi ulici 7 v Celovcu.

Če ob napovedani uri ne bi bilo prisotnih dovolj članov, bo pol ure za tem ponovno zborovanje, ki je sklepčno ob vsakem številu udeležencev.

Dnevni red obsega naslednje točke:

1. Iz dveh obstoječih zadrug ustanoviti eno;
2. Volitev novih odbornikov na mesta umrlih;
3. Zvišanje deležev od enega na pet šilingov.

Odbora obeh posojilnic.